

TİASAD

Türk & İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi
The Journal of Turk & Islam World Social Studies

Yıl: 4, Sayı: 14, Aralık 2017, s. 293-318

Halit BOZ¹

KUR'AN ve TEVRAT'TA HZ. YUSUF²

Özet

Bu çalışmanın amacını, Yüce Allah'ın “Andolsun ki, Yusuf ve kardeşleri kıssasında soranlara ibret alacak âyetler vardır.” (Yusuf, 12/7) ayetinde buyurduğu gibi Hz. Yusuf kıssasında hasıl olan hikmetleri ortaya çıkarmak ve bu kıssanın öncelikle Kur'an'dan, daha sonra elimizde mevcut olan Tevrat'tan yararlanarak, karşılaştırmalı olarak ele alınarak incelemek ve aralarındaki farkı ortaya çıkarmak oluşturmaktadır.

Hemen ifade etmek gerekir ki Kur'an'da Kıssaların sistematığı, diğer İlahi Kitaplarından tamamen ayrıdır. Çünkü O'nlarda kıssalar, dağınık bir halde, niçin anlatıldığı belli olmayan ve Yaraticıyı beşerin seviyesine indirgeyerek, aralarında bir farkın olmadığı bir tarzda anlatılırken Kur'an'da kıssalar, ancak Yaraticının kullanabileceği bir üslub ile ele alınır. Aynı zamanda muhataplarına, anlattığı olaylardan dersler ve öğütler verir. Nitekim Hz. Yusuf'un kıssasında bu husus, açık bir şekilde kendisini göstermektedir.

Bu sebeple çalışmamızda öncelikle Kur'an'da Hz. Yusuf kıssası incelenmiş, daha sonra aynı mevzular Tevrat'ta ele alınmış şekli ile anlatılmış ve aynı mevzuda her iki kitap arasındaki benzerlikler ve farklılıklar belirlenmiştir. Böylece Tevrat'ın bu hususta uğradığı tahrifatın boyutları da kendiliğinden belirginlik kazanmıştır. Nitekim çalışmamızın temel gayesini bu husus oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kur'an, Hz. Yusuf, Kıssa, Tevrat

¹ Yrd. Doç. Dr. Halit BOZ, Artvin Çoruh Üni. İlahiyat Fak. halitboz68@artvin.edu.tr.

² Bu çalışma, Kendime ait olan “Kur'an ve Tevrat'ta Yahudilik,” adlı kitaptan alınmıştır. Halit BOZ, “Kur'an ve Tevrat'ta Yahudilik,” Serhat Bilişim, Erzurum, 2016.

THE QUR'AN AND TORAH HZ. JOSEPH

Abstract

The purpose of this study is as follows: "Verily, Yusuf, and his brothers, there are verses that will be heard in those who ask in the same way" (Yusuf, 12/7). Yusuf is to reveal the wisdom that is generated in the part and to examine this shortness first by comparing it with the Qur'an, then taking advantage of the Torah, which is presently available, and to reveal the difference between them.

It must be immediately stated that the system of the Shorts in the Qur'an is completely different from the other Divine Books. In short, in the Qur'an, shorts are handled with a form that only the Creator can use, because it is short in the O, in a scattered state, unclear about why it is revealed, and reduced to the level of the Creator in a way that there is no difference between them. At the same time, he gives lessons and advice to his interlocutors about the events he tells. On the part of Joseph, this aspect clearly manifests itself.

First of all, in the Qur'an, The short story of Joseph was examined, and then the same positions were explained in the way that they were handled in the Torah, and the similarities and differences between both books were determined in the same area. Thus, the extent of the distortion of the Torah in this matter has also become apparent. Indeed, this is the main objective of our work.

Key Words: The Qur'an, Hz. Joseph, Story, Torah

GİRİŞ

Yüce Allah'ın beyanında da anlaşıldığı gibi Hz. Yusuf'un hayatının anlatıldığı kıssada bütün insanlar için ibretler, öğütler mevcuttur.³ Yüce Allah, belki de insanların nazarını bu kıssaya çekmek için Kur'an'da mevcut kıssaların içerisinde tek bir surede bütün olarak aktarılan kıssa Hz. Yusuf'un bahsedildiği kıssadır. Hakikaten derinlemesine ele alındığında içerisinde pek çok hikmetli ve ibretli hususların barındırdığı rahatlıkla görülmektedir. Nitekim bu hikmetli ve ibretli hususlar, pek çok mufessir ve diğer alimler tarafından açıklanmış ve İslam ümmetinin istifadesine sunulmuştur.

Ancak bizim burada ulaşmağa çalıştığımız şey, Madem Kur'an, önceki kitapları tasdik edici, aynı zamanda tüm inanaçlar üzerinde bir şahit, ilahi son kaynak, hatta Hz. Musa'nın elindeki Tevrat gibi nur ve insanlara yol gösterici bir merci olarak durmakta: "*(Ey Muhammed) O, sana Kitab'ı hak ve önceki kitapları tasdik edici olarak tedricen indirmiştir...*"⁴ ve yine Madem Tevrat'ın barındırdığı metinlerin içerisinde tahrifata uğrayan ve ya uğramayanların tespiti için büyük bir otoriteye ve temel bir sağlama mekanizmasına ihtiyaç duyulmakta, o zaman Tevrat'ın ihtiyaç duyduğu bu kaynak Kur'an'dır. Çünkü O, bütün insanları ilahi çatı altında toplama gayesiyle Hz. Muhammed'e indirilen ve ebediyete kadar muhafazası da yaratanın teminatı altında olan kitaptır. Bu sebeple O'nun "*el-Muheymîn*" vasfının kendisinde barındırdığı bir diğer anlamı da, bütün düşünce, inanaç ve eylemler üzerindeki oto kontrolünü, yani denetleyiciliğini ifade etmektedir.

³ Yusuf, 15/7.

⁴ Al-i İmran, 3/3.

Bundan dolayı çalışmamızda Hz. Yusuf'un kissasını, öncelikle Kur'an'da, daha sonra Tevrat'ta anlatımları işlenecek ve her iki kitap arasındaki farklılıklar ortaya çıkarılmağa çalışılacaktır..

1.Hz. Yusuf'un Rüyası

Kur'an, Hz. Yusuf'un babasına rüyasında on bir yıldız, güneş ve ayın kendisine secde ettiğini gördüğünü söylediği zaman⁵ ki yaşı hakkında bilgi vermezken Tevrat, Hz. Yusuf'un on yedi yaşında olduğunu söylemektedir: *"Yusuf on yedi yaşında bir gençti. Babasının karıları Bilha ve Zilpa'dan olan üvey kardeşleriyle birlikte sürü güdüyordu. Kardeşlerinin yaptığı kötülükleri babasına ulaştırırdı. İsrâîl, Yusuf'u öbür oğullarının hepsinden çok severdi. Çünkü Yusuf, onun yaşlılığında doğmuştu. Yusuf'a uzun, renkli bir giysi yaptırmıştı. Yusuf'un kardeşleri babalarının onu kendilerinden çok sevdiğini görünce, ondan nefret ettiler. Yusuf'a tatlı söz söylemez oldular. Yusuf bir düş gördü. Bunu kardeşlerine anlatınca, ondan daha çok nefret ettiler."*⁶

Tevrat'ın bu nassında, Bilha ve Zilfa'dan⁷ sanki birer hür kadın gibi bahsetmesi manidardır. Oysa yukarıda ki nasslarda anlatıldığı üzere Hz. Yakub, dayısının kızı Lea ile evlendiği zaman dayısı, kendi cariyesi Zilfa'yı kızının hizmetine vermiş, yine Hz. Yakub, dayısının ikinci kızı Rahil ile evlendiğinde dayısı, bu sefer ikinci cariyesi Bilha'yı kızının hizmetine vermiştir. Dolayısıyla metinde bahsi geçen şahıslar cariyedirler. Üstelik Tevrat'ta anlatıldığı üzere, Hz. Yusuf'a kötülük yapan kardeşlerinin içerisinde Lea'dan olan; Ruben, Şimon, Levi, Yahuda, İssakar, Zevulun vardır.⁸ Nitekim ileride de anlatılacağı gibi kardeşler, Yusuf'a tuzak kurarken ve Mısır'a hububat getirmek için gidip Kral'ın huzuruna varırken, sözcüleri olarak Yahuda'nın konuştuğunu görmekteyiz.

Aynı şekilde kardeşlerinin Hz. Yusuf ve Hz. Yakub, Kenan'a döndükten sonra dünyaya gelen kardeşi Bünyamin'e karşı nefretini Kur'an'da şöyle anlatılmaktadır: *"Kardeşleri dediler ki: "Biz güçlü bir topluluk olduğumuz halde Yûsuf ve kardeşi (Bünyamin) babamıza bizden daha sevgilidir. Doğrusu babamız açık bir yanılgı içindedir."*⁹ Zira Hz. Yakub, Hz. Yusuf'u, gördüğü rüyadan ve doğruluk ve kabiliyetinden Bünyamin'i ise, dağumundan hemen sonra annesini kaybetmesinden dolayı özel bir ilgi göstermektedir.¹⁰

⁵ "Hani Yûsuf babasına, "Babacığım! Gerçekten ben (rüyada) on bir yıldız, güneşi ve ayı gördüm. Gördüm ki onlar bana boyun eğiyorlardı" demişti." Yusuf, 12/4; et-Taberî, *Tefsir*, XII, 151; ez-Zemahşerî, Mahmud b. Ömer, *el-Keşşaf an Hakaiki't-Tenzil*, (thk. Adil Ahmed Abdulmevcud), Mektebetu'l-Ubaykan, Riyad, 1998, II, 443; İbn Kesir, Ebu'l-Fida, İsmail b. Ömer *Tefsiru'l-Kur'an'il-Azim*, Daru'l-Marife, Beyrut, 1969, IV, 9-10; İbn Kesir, Ebu'l-Fida, İsmail b. Ömer, *El bidaye ve'n-Nihaye fi't-Tarih* (çev. Mehmet Keskin), Çağrı Yayınları, İstanbul, 2014, I. 200.

⁶ Tekvin, 37/2-4.

⁷ et-Taberî, Hz. Yakub'un, cariye hanımları hakkında şunları söyler: *"Bu iki cariyesinin her birinden Sıbt'ler türedi...Rahil'in (Rahel) cariyesi olan Zelfe'den(Zilpa), Yakub'un, Dan ve Naftali adında iki çocuğu olmuştur...Leyya'da(Lea)..Belhayı yakub'a vermiş ve ondan çocuğu olmasını dilemişti. Yakub'un bu cariyeden Cad(Gad) ve Aşır(Aşer) adlı oğulları doğdu."* et- Taberî, Ebu Cafer Muhammed b. Cerir, *Tarihu'l-Umem ve'l-Muluk*, (thk. Muhammed abu'l-Fazl İbrahim), Beyrut, ty, I, 438.

⁸ el-Besadî, Ali, Tarihi Dini li'l-Yahudiyeti, 5, Mısır, 1973, s. 71.

⁹ Yusuf, 12/8.

¹⁰ Ömer Nasuhi, Bilmen, *Kur'an-ı Kerim'in Türkçe Meali Âlisi ve Tefsiri*, III, 97, Bilmen Yayınları, İstanbul, 1985.

Böylece babalarından habersiz Yusuf'tan kurtulma yollarını aramaya başladılar ve nihayet uygulayacakları plan üzerinde anlaştılar: "Yusuf'u öldürün veya onu bir yere atın ki babanız sadece size yönelsin. Ondan sonra (tövbe edip) salih kimseler olursunuz." Onlardan bir sözcü, "Yusuf'u öldürmeyin, onu bir kuyunun dibine bırakın ki geçen kervanlardan biri onu bulup alsın. Eğer yapacaksınız böyle yapın" dedi.¹¹ Şüphesiz kardeşlerinin Hz. Yusuf'a karşı nefreti, sadece babalarının ona karşı beslediği sevgiden ibaret olmadığı, gördüğü rüyanın da etkili olduğunu söyleyebiliriz. Nitekim Kur'an'da şöyle buyrulmaktadır: "Babası, şöyle dedi: "Yavrucuğum! Rüyanı kardeşlerine anlatma. Yoksa sana tuzak kurarlar. Çünkü şeytan, insanın apaçık düşmanıdır. İşte Rabbin seni böylece seçecek, sana (rüyada görülen) olayların yorumunu öğretecek ve daha önce ataların İbrahim ve İshak'a nimetlerini tamamladığı gibi sana ve Yakub soyuna da tamamlayacaktır. Şüphesiz Rabbin hakkıyla bilendir, hüküm ve hikmet sahibidir."¹²

1.2. Kur'an ve Tevrat Arasında Farklılıklar

Kuşkusuz Kur'an, Hz. Yusuf'un hayat hikâyesiyle alakalı en doğru bilgileri bizlere aktarıırken Tevrat'ta değişik anlatımlara rastlanılmaktadır. Bu değişik anlatımlardan;

Birincisi, Tevrat Hz. Yusuf'un iki rüyasından bahsetmektedir. İlk rüyayı şöyle nakleder: "Tarlada demet bağılıyorduk. Ansızın benim demetim kalkıp dikildi. Sizinkilerse, çevresine toplanıp önünde eğildiler." Kardeşleri, "Başımıza kral mı olacaksınız? Bizi sen mi yöneteceksin?" dediler. Düşlerinden, söylediklerinden ötürü ondan büsbütün nefret ettiler.¹³ Diğer rüya ise: "Yusuf bir düş daha görüp kardeşlerine anlattı. "Dinleyin, bir düş daha gördüm" dedi, "Güneş, ay ve on bir yıldız önümde eğildiler."¹⁴ Buna mukabil Kur'an'da, Hz. Yusuf'un sadece güneş ay ve on bir yıldız'ın secde ettiğini gördüğü rüyadan bahsedilir.¹⁵

İkincisi, Tevrat'a göre Hz. Yusuf, bu rüyaları hem babasına hem de kardeşlerine anlatmıştır: "Yusuf, "lütfen gördüğüm düşü dinleyin!" dedi. "Tarlada demet bağılıyorduk. Ansızın benim demetim kalkıp dikildi. Sizinkilerse, çevresine toplanıp önünde eğildiler." Kardeşleri, "başımıza kral mı olacaksınız? Bizi sen mi yöneteceksin?" dediler. Düşlerinden, söylediklerinden ötürü ondan büsbütün nefret ettiler. Yusuf bir düş daha görüp kardeşlerine anlattı. "Dinleyin, bir düş daha gördüm" dedi, "Güneş, ay ve on bir yıldız önümde eğildiler." Yusuf babasıyla kardeşlerine bu düşü anlatınca, babası onu azarladı: "Ne biçim düş bu?" dedi. "Ben, annen, kardeşlerin gelip önünde yere mi eğileceğiz yani?" Kardeşleri Yusuf'u kıskanıyordu, ama bu olay babasının aklına takıldı."¹⁶ Oysa Kur'an, Hz Yusuf'un rüyasını sadece babasına aktardığı, babasının tavsiyesi üzerine kardeşlerine anlatmadığını bildirir.

Üçüncüsü, yine Tevrat'a göre Hz. Yusuf son rüyasını babasına anlattıktan sonra babası onu azarlamış böyle bir rüyanın hoş olmadığını söylemiştir: "Yusuf babasıyla kardeşlerine bu düşü anlatınca, babası onu azarladı: "Ne biçim düş bu?" dedi, "Ben, annen, kardeşlerin gelip önünde yere mi eğileceğiz yani?"¹⁷ Ancak Kur'an'da, Hz. Yusuf rüyasını babasına söyledikten

¹¹ Yusuf, 12/9-10.

¹² Yusuf, 12/5-6.

¹³ Tekvin, 37/7-8.

¹⁴ Tekvin, 37/9.

¹⁵ Yusuf, 12/4.

¹⁶ Tekvin, 37/6-11.

¹⁷ Tekvin, 37/10.

sonra babası onu azarlamamış aksine onu peygamberlikle müjdelemiş ve kardeşleri ona zarar vermesin diye bu rüyayı onlara anlatmamasını istemiştir.¹⁸

Dördüncüsü, Tevrat, Hz. Yusuf'un rüyadan sonra kardeşlerinin kıskançlıklarına maruz kalıp kuyuya atıldığı zaman ki yaşının on yedi olduğunu söyler. Ancak Kur'an'da ki bilgilere bakıldığında bunun pek mümkün olmadığı sezilmektedir. Çünkü Kur'an'a göre kardeşleri Hz. Yusuf'u babalarından kendileriyle beraber göndermesini isterken "...gezip oynasın..."¹⁹ sebebini ileri sürmüşlerdi. Ancak on yedi yaşındaki bir delikanlı için bu tabirin kullanılmasının uygun olmadığı dolayısıyla Hz. Yusuf için kullanılan bu ifadeden hareketle daha çocuk olduğu anlaşılmaktadır.

Ayrıca Kur'an, Yusuf (a.s.)'in kıssasında ibretler olduğunu ve onun en güzel kıssa olduğunu bildirmektedir.²⁰ Zira bu ibretlerin kardeşler arasında muamele, sıkıntılara karşı sabır, makam ve mevki ile sınama ve iftira ile imtihan v.b. gibi her insanın içtimai hayatta karşılaşılabileceği hususlar şeklinde özetlemek mümkündür.

2.Hz. Yusuf Kuyuda

Kardeşleri, Hz. Yusuf'tan kurtulmak için planlarını uygulama aşamasına gelince, babalarına giderek Yusuf'un gezip oynaması ve dolaşması için kendileriyle gelmesini istediler. Ancak Hz. Yakub kabul etmemiştir. Kardeşler yine isteklerinde ısrar ettiklerinde onlara şöyle demişti: "*Babalarına şöyle dediler: "Ey babamız! Yûsuf hakkında bize neden güvenmiyorsun? Hâlbuki biz onun iyiliğini isteyen kişileriz." Yarın onu bizimle beraber gönder de gezip oynasın. Şüphesiz biz onu koruruz." Babaları, "doğrusu onu götürmeniz beni üzer, siz ondan habersiz iken onu kurt yer diye korkuyorum." Onlar da, "andolsun biz kuvvetli bir topluluk iken onu kurt yerse (o takdirde) biz gerçekten hüsrana uğramış oluruz" dediler.*"²¹ Böylece Hz. Yakub'u uzun uğraşlardan sonra ikna ettikten sonra Yusuf'u yanlarına alarak gittikleri anlaşılmaktadır. Bir başka ifade ile Hz. Yakub istekli olasa bile onlara, Yusuf'u bizzat kendisi teslim etmiştir.²²

Böylece Yusuf'a ne yapılacağı ile alakalı kendi aralarında istişare yaparak onun kervancıların uğrak yeri olan bir kuyuya²³ atılmasına karar verdiler: "*Yûsuf'u götürüp kuyunun dibine bırakmaya karar verdikleri zaman biz de O'na, "andolsun, (senin Yûsuf olduğumun) farkında değillerken onların bu işlerini sen kendilerine haber vereceksin" diye vahyettik. (Yûsuf'u kuyuya bırakıp) akşamleyin ağlayarak babalarına geldiler. "Ey babamız! Biz yarışa girmiştik. Yûsuf'u da eşyamızın yanında bırakmıştık. (Bir de ne görelim) O'nu kurt yemiş. Her ne kadar doğru söylesek de sen bize inanmazsın" dediler. Bir de üzerine, sahte bir kan bulaştırılmış gömleğini getirdiler. Yakub dedi ki: "Hayır! Nefisleriniz sizi aldatıp böyle bir işe sürükledi. Artık bana düşen, güzel bir sabırdır. Anlattıklarınıza karşı yardımı istenilecek de ancak Allah'tır.*"²⁴

¹⁸ Yusuf, 12/5-6.

¹⁹ Yusuf, 12/11.

²⁰ Yusuf, 3- 7.

²¹ Yusuf, 12/11-14.

²² el-Besâdi s.72.

²³ ez-Zemahşeri, *Keşşâf*, II, 503; el-Kurtûbî, Ebu Abdillah, Muhammed b. Ahmed el-Ensari, *el-Cami li Ahkâmi'l-Kur'an*, Kahire, 1968, IX, 258-59; el-Âlûsî, Şihabuddin Mahmud el- Bağdadi, *Ruhul-Meani fi Tefsiri Kur'ani'l-Azimi*, Beyrut ty, XII, 197.

²⁴ Yusuf, 12/15-18.

2.1.Kur'an ve Tevrat Arasında Farklılıklar

Yine şüphe yok ki bu hususta en doğru bilgileri bizlere Kur'an vermektedir. Ancak Tevrat'a baktığımızda Kur'an ile muhalif anlatımlara rastlanılmaktadır. Tevrat; Babası, Hz. Yusuf'u, kardeşleriyle beraber yollamadığını aksine koyun otlatmağa giden kardeşlerinin gecikmesi üzerine peşlerine yolladığını söylemektedir: *"Bir gün Yusuf'un kardeşleri babalarının sürüsünü gütmek için Şekem'e gittiler. İsrail Yusuf'a, "kardeşlerin Şekem'de sürü güdüyorlar" dedi. "Gel seni de onların yanına göndereyim." Yusuf, "hazırım" diye yanıtladı. Babası, "git kardeşlerine ve sürüye bak" dedi. "Her şey yolunda mı, değil mi, bana haber getir." Böylece onu Hevron Vadisi'nden gönderdi. Yusuf Şekem'e vardı. Kırdı dolaşırken bir adam onu görüp, "ne arıyorsun?" diye sordu. Yusuf, "kardeşlerimi arıyorum" diye yanıtladı. "Buralarda sürü güdüyorlar. Nerede olduklarını biliyor musun?" Adam, "buradan ayrıldılar" dedi. "Dotan'a gidelim' dediklerini duydum." Böylece Yusuf kardeşlerinin peşinden gitti ve Dotan'da onları buldu."*²⁵ Ancak hemen belirtelim ki Hz. Yakub, Yusuf'u kardeşlerinin zarar vermemesi için onlardan sürekli sakındığı halde, Yusuf'u onların peşlerine göndermesinin pek mümkün olmayacağı halde bizzat Hz. Yakub'un kendisi, Hz. Yusuf'u onların ayaklarına göndermesinin Tevrat'ta anlatılması, Tevrat'ın metinleri arasındaki tutarsızlığın örneklerinden birisidir.

Ayrıca Kur'an'a göre Yusuf (a.s.), kuyuda uzun müddet kalmadığı anlaşılmaktadır. Çünkü kardeşleri Hz. Yusuf'u kuyuya attıkları günün akşamı ağlayarak babalarına geldikleri belirtilmektedir. Bu hususta İbn Kesir şöyle der: *"Allah Teâlâ, kardeşleri Yûsuf(a.s.)'u o kuyuya atıp da orada yapayalnız bıraktıkları zaman onun başına gelenleri haber verir. Ebu Bekr İbn Ayyâş'ın söylediğine göre; Hz. Yûsuf, kuyuda üç gün kalmıştır. Muhammed İbn İshâk der ki: Kardeşleri onu kuyuya attıkları zaman, o gün kuyunun etrafına oturmuşlar, onun ne yapacağını ve ona ne olacağını gözlemeye başlamışlar. Allah Teâlâ, onun için bir kervan göndermiş. Kervan o kuyuya yakın bir yere konaklayarak suçularını göndermişlerdi. Sucu kuyuya gelip de kovasını oraya sallandırdığı zaman Yûsuf (a.s.) kovaya sarılmış ve sucu onu çıkararak müjde vermiş : «Müjde; işte bir oğlan.» demişti..."*²⁶ İbn Kesir'in aktarımından da Hz. Yusuf'un kuyuda fazla kalmadığı, bu müddetin bir veya en fazla üç gün kaldığı anlaşılmaktadır.

Aynı şekilde Tevrat'a göre de Hz. Yusuf'un kuyuda fazla kalmadığı anlaşılmaktadır: *"Yemek yemek için oturduklarında, Gilat yönünden bir İsmaili kervanının geldiğini gördüler. Develeri kitre, pelesenk, laden yüklüydü. Mısır'a gidiyorlardı. Yahuda, kardeşlerine, "kardeşimizi öldürür, suçumuzu gizlersek ne kazanırız?" dedi. "Gelin onu İsmaililer'e satalım. Böylece canına dokunmamış oluruz. Çünkü o kardeşimizdir, aynı kanı taşıyoruz." Kardeşleri kabul etti. Midyanlı tüccarlar oradan geçerken, kardeşleri Yusuf'u kuyudan çekip çıkardılar, yirmi gümüşe İsmaililer'e sattılar. İsmaililer Yusuf'u Mısır'a götürdüler. Kuyuya geri dönen Ruben Yusuf'u orada göremeyince üzüntüden giysilerini yırttı."*²⁷

Tevrat'ın nassına göre kardeşleri Hz. Yusuf'u kuyudan çıkarıp yirmi gümüşe İsmaililere satmışlardır. Oysa Kur'an'a bakıldığında kardeşleri Yusuf'u kuyuya attıktan sonra kervancıların Yusuf'u kuyudan çıkardıkları ve Mısır'da ucuz bir fiyata sattıkları anlaşılmaktadır: *"Bir kervan gelmiş suçularını suya göndermişlerdi. Sucu kovasını kuyuya salınca "Müjde! Müjde, İşte bir*

²⁵ Tekvin, 37/12-17.

²⁶ İbn Kesir, *Tefsir*, II, s. 472.

²⁷ Tekvin, 37/25-29.

oğlan!" dedi. O'nu alıp bir ticaret malı olarak sakladılar. Oysa Allah, onların yaptıklarını biliyordu. O'nu ucuz bir fiyata, birkaç dirheme sattılar. Zaten ona değer vermiyorlardı."²⁸

Sonuç olarak Tevrat'ın bu husustaki açıklamalarında tutarsızlık hemen göze çarptığını söyleyebiliriz. Bir yerde kardeşlerinin Yusuf'u Kuyuya bıraktığını söylerken başka bir yerde kardeşlerinin Yusuf'u kuyudan çıkarıp İsmaililere sattıklarını belirtir. Aynı şekilde diğer pasajda da kardeşlerden birisi, kuyuya gidip baktığında Yusuf'u kuyuda görmeyince üzüntüden elbiselerini yırttığını söyler.²⁹ Böylece bu hususta üç değişik uygulamanın içerisinde Kur'an'a en yakın olan, yani kardeşleri Yusuf'u kuyuya attıktan sonra içlerinden birisinin gidip kuyuda Yusuf'u görmeyince ağlayarak ve elbiselerini parçalayarak Yusuf'un kuyuda olmadığını haber verdiği görüşüdür.

3. Hz. Yusuf Mısır'da

Hz. Yusuf, kervanla beraber Mısır'a getirilir ve Mısır'da önemli bir mevkide bulunan birisi Hz. Yusuf'u alır ve evine götürür: *"O'nu satın alan Mısırlı kişi hanımına dedi ki: "Ona iyi bak. Belki bize yararı dokunur veya onu evlat ediniriz." İşte böylece biz Yûsuf'u o yere (Mısır'a) yerleştirdik ve ona (rüyadaki) olayların yorumunu öğretelim diye böyle yaptık. Allah işinde galiptir, fakat insanların çoğu bunu bilmezler. Olgunluk çağına erişince O'na hikmet ve ilim verdik. İşte biz, iyi davrananları böyle mükâfatlandırırız.*"³⁰ Böylece Allah, Hz. Yusuf'u her türlü belalardan ve kötülüklerden korumuş, onu güvenli bir mekâna yerleştirmiştir.

Tevrat'a göre ise Hz. Yusuf'u İsmaililerden "Potivar" adını da o günkü Mısır polis teşkilatının reisinin³¹ aldığı belirtilmektedir: *"İsmaililer Yusuf'u Mısır'a götürmüştü. Firavunun görevlisi, muhafız birliği komutanı Mısırlı Potifar onu İsmaililer'den satın almıştı. Yusuf'la birlikteydi ve onu başarılı kılıyordu. Yusuf, Mısırlı efendisinin evinde kalıyordu. Efendisi RAB'bin Yusuf'la birlikte olduğunu, yaptığı her işte onu başarılı kıldığını gördü. Yusuf'tan hoşnut kalarak onu özel hizmetine aldı. Evinin vesahip olduğu her şeyin sorumluluğunu ona verdi. Yusuf'u evinin ve sahip olduğu her şeyin sorumlusu atadığı andan itibaren RAB, Yusuf sayesinde Potifar'ın evini kutsadı. Evini, tarlasını, kendisine ait her şeyi bereketli kıldı."*³²

Bir gün Kral'ın karısı Hz. Yusuf'tan murat almak ister.³³ Bu hadiseyi Yüce Allah şöyle nakleder: *"Evinde bulunduğu kadın (gönlünü ona kaptırıp) ondan arzuladığı şeyi elde etmek istedi ve kapıları kilitleyerek "Haydi gelsene!" dedi. O ise, "Allah'a sığınırım, çünkü o (kocan) benim efendimdir, bana iyi baktı. Şüphesiz zalimler kurtuluşa eremezler" dedi. Andolsun kadın ona (göz koyup) istek duymuştu. Eğer Rabbinin delilini görmemiş olsaydı Yûsuf da ona istek duyacaktı. Biz ondan kötülüğü ve fuhşu uzaklaştırmak için işte böyle yaptık. Çünkü o, ihlâsa erdirilmiş kullarımızdandı. İkisi de kapıya koştular. Kadın Yûsuf'un gömleğini arkadan yırttı.*

²⁸ Yusuf, 12/19-20.

²⁹ Tekvin, 37/29.

³⁰ Yusuf, 12/21-22.

³¹ Besadî, s. 77.

³² Tekvin, 39/1-5.

³³ et-Taberî, *Câmiu'l-Beyân fi Te'vîli'l-Kur'an*, (thk. Ahmed Muhammed Şâkir), Müessesetü'r-Risâle, 2000, XII,183; er-Razî, Fahrüddin Muhammed b. Ömer er-Razî, *Mefatihü'l-Ğaybet-Tefsiru'l-Kebir*, Daru'l-Fikr, Beyrut, 1981, XVIII, 115; el-Kurtûbî, IX, 166.

*Kapının yanında hanımın efendisine rastladılar. Kadın dedi ki: "Senin ailene kötülük yapmak isteyenin cezası, ancak zindana atılmak veya can yakıcı bir azaptır."*³⁴

Müfessirler ve Ulemalar, bu ayetlerin açıklamalarında değişik görüşler ileri sürmüşlerdir. Bu açıklamaları İbn Kesir tefsirinde şöyle nakleder: "Allah Teâlâ burada, Yûsuf'un Mısır'da evinde bulunduğu azizin karısından haber vermektedir. Kocası ona, Yûsuf'a ikramda bulunmasını tavsiye etmişti. «Evinde bulunduğu kadın, onu kendine râm etmek istedi.» Onu kendine davet etti. Zîrâ güzelliği ve dehâsı sebebiyle onu kuvvetli bir sevgi ile sevmiş ve bu onu Yûsuf için güzelleşmeye sevk etmişti. Kadın Yûsuf'un üzerine kapıları kapamış ve onu kendine davet ederek : «Sana söylüyorum gelsene.» demişti. Yûsuf bundan şiddetle kaçınmış ve: «Allah'a sığınırım, doğrusu o, benim efendimdir.» demişti. Onlar, Rabb kelimesini büyük efendi hakkında kullanırlardı. Yani Yûsuf şöyle demek istemişti: Muhakkak ki senin kocan benim efendimdir ve bana iyi bakmış, bana iyilik etmiştir. Ben ona ailesi hakkında fuhuşla mukabele etmem. Zîrâ, «Muhakkak ki zâlimler asla felah bulmaz.» Mücâhid, Süddî, Muhammed İbn İshâk ve başkaları da böyle söylemişlerdir.

Diğerleri ise: Senin için hazırlandım, anlamında olmak üzere burayı he harfinin kesresi, he harfinden sonra bir hemze ve te harfinin zammesi ile şeklinde okumuşlardır. İbn Abbâs, Ebu Abdur-rahmân es-Sülemi, Ebu Vâil, İkrime ve Katâde, bu kırâetin kendilerinden rivayet edildiği kimselerdir. Hepsisi de burayı «senin için hazırlandım.» anlamıyla açıklamışlardır. İbn Cerîr: Ebu Amr ve Kisâî, bu kırâeti hoş karşılamazlardı, der...»³⁵

Hz. Yusuf'un niyet meselesi hakkında da şunları söyler: "Onu dövmeye niyetlendi, denilmiştir. Başka bir rivayette: Onu zevcesi olarak temenni etmişti de denilmiştir. Yine denilir ki: «Andolsun ki, o istekli idi. Eğer Rabbinin burhanını görmemiş olsaydı.» Yani buna niyyet dahi etmemiştir. Arab dili bakımından bu söz şüphelidir. Bununla birlikte İbn Cerîr ve başkaları zikretmişlerdir»³⁶.

Ayette geçen "burhan" ifadesinin yorumunu da şöyle açıklamaktadır: "Hz. Yûsuf'un gördüğü bürhân hakkında da bir çok şey söylenmiştir. İbn Abbâs, Mücâhid, Saîd İbn Cübeyr, Muhammed İbn Şîrîn, Hasan, Katâde, Ebu Salih, Dahhâk, Muhammed İbn İshâk ve başkalarından rivayete göre; o, babası Ya'kûb (a.s.) un suretini görmüş. Bu suretinde Ya'kûb (a.s.), parmağını ısırır halde imiş. Sâîd İbn Cübeyr' den gelen bir rivayete göre şöyle denilmiştir: Ya'kûb, Yûsuf un göğsüne vurmuş. İbn Abbâs'tan rivayete göre şöyle denilmiştir: Muhammed İbn İshâk da bazılarından hikâye ederek böyle söylemiştir. Buna göre o (yani Yûsuf'un görmüş olduğu bürhân) kapıya yaklaşmış olan efendisi İtfir'in hayâlidir.

İbn Cerîr der ki: Bize Ebu Küreyb'in... Muhammed İbn Kâ'b el-Kurazî'den rivayetine göre; o, şöyle demiştir: Yûsuf, başını evin tavanına kaldırmış ve evin duvarında şu yazıyı görmüş : «Zinaya yaklaşmayın. Muhakkak ki o, azgınlıktır. Ve yol olarak da kötüdür.» (İsrâ, 32). Ebu Ma'sher el-Medenî de Muhammed. İbn Kâ'b'dan bu şekilde rivayet etmiştir. Abdullah İbn Vehb der ki: Bana Nâfi' İbn Yezîd'in... el-Kurazî'den rivayetine göre; o, Yûsuf'un gördüğü bürhân hakkında şöyle dermiş: Bunlar; Allah'ın kitabından üç âyettir : «Halbuki sizin üzerinizde koruyucular vardır.» (İnfitâr, 10), «Ne yaparsan yap... Mutlaka Biz sizi görürüz...» (Yûnus, 61), «Herkesin yaptığını gözeten Allah... bir olur mu?» (Ra'd, 33). Nâfi' der ki: Ebu

³⁴ Yusuf, 12/23-25.

³⁵ İbn Kesir, Tefsir, III, 482.

³⁶ İbn Kesir, Tefsir, III, 483.

Hilâl'i Kurazî'nin sözünün bir benzerini söylerken işittim. Ancak o dördüncü bir âyet olarak : «Zinaya yaklaşmayın. Muhakkak ki o, azgınlıktır. Ve yol olarak da kötüdür.» (İsrâ, 32). âyetini de eklemiştir. Evzâî der ki: Kendirini bundan men'eden Allah'ın kitabından bir âyeti duvarda görmüştür. İbn Cerîr der ki: Doğrusu; şöyle denilmesidir: Muhakkak ki o niyet ettiğinden kendisini men'eden Allah'ın âyetlerinden bir şey görmüştür. Bunun Ya'kûb'un sureti olması, kralın (veya bir meleğin) sureti olması, kendisini bundan men'eden yazılmış bir şeyi görmüş olması caizdir. Bunlardan birinin ta'yîn edilmesine kesin bir delil yoktur. Doğru olan, Allah Teâlâ'nın buyurmuş olduğu veçhile mutlak olarak bırakılmasıdır.

Allah Teâlâ buyurur ki: «İşte Biz, böylece ondan fenalığı ve fuhşu bertaraf ettik.» İçinde bulunduğu durumdan onu çeviren bir burhanı ona nasıl göstermişsek aynı şekilde onu bütün işlerinde fuhuştan ve kötülükten temizlemiştir. «Çünkü o, ihlâsa erdirilmiş, seçilmiş, temizlenmiş ve en hayırlı kullarımızdandı.» Allah'ın salâtı ve selâmı onun üzerine olsun.»³⁷Bütün bu görüşlerden elde ettiğimiz sonuca göre diyebiliriz ki Yüce Allah, Hz. Yusuf'u risaletle görevlendireceği için, onu kötü filleri işlemekten korumuş ve onu iftiralardan muhafaza ederek salih kullarından eylemiştir.

Tevrat'tın bu husustaki anlatımı, birkaç nokta dışında Kur'an'da ki anlatımla paralellik arzemediğini söyleyebiliriz: "Bir süre sonra efendisinin karısı ona göz koyarak, "benimle yat" dedi. Ama Yusuf reddetti. "Ben burada olduğum için efendim evdeki hiçbir şeyle ilgilenme gereğini duymuyor" dedi. "Sahip olduğu her şeyin yönetimini bana verdi. Bu evde ben de onun kadar yetkiliyim. Senin dışında hiçbir şeyi benden esirgemedi. Sen onun karısısın. Nasıl böyle bir kötülük yapar, Tanrı'ya karşı günah işlerim?" Potifar'ın karısı her gün kendisiyle yatması ya da birlikte olması için direttiyse de, Yusuf onun isteğini kabul etmedi. Bir gün Yusuf olağan işlerini yapmak üzere eve gitti. İçerde ev halkından hiç kimse yoktu. Potifar'ın karısı Yusuf'un giysisini tutarak, "benimle yat"dedi. Ama Yusuf giysisini onun elinde bırakıp evden dışarı kaçtı. Kadın Yusuf'un giysisini bırakıp kaçtığını görünce, uşaklarını çağırdı. "Bakin şuna!" dedi. "Kocamın getirdiği bu İbrani bizi rezil etti. Yanıma geldi, benimle yatmak istedi. Ben de bağırdım. Bağırdığımı duyunca giysisini yanımda bırakıp dışarı kaçtı." Efendisi eve gelinceye kadar Yusuf'un giysisini yanında alıkoydu. Ona da aynı şeyleri anlattı: "Buraya getirdiğin İbrani köle yanıma gelip beni aşağılamak istedi. Ama ben bağırdımca giysisini yanımda bırakıp kaçtı." Karısının, "kölen bana böyle yaptı" diyerek anlattıklarını duyunca, Yusuf'un efendisinin öfkesi tepesine çıktı. Yusuf'u yakalayıp zindana, kralın tutsaklarının bağlı olduğu yere attı."³⁸

3.1. Kur'an ve Tevrat Arasında Farklılıklar

Bu hususta, Kur'an ile Tevrat'ın anlatımını karşılaştırdığımızda ortaya şu gibi farklılıklar çıkmaktadır:

1-Tevrat'a göre Hz. Yusuf, gömleğini çıkararak, kadının yanında bırakıp kaçmıştır. Oysa Kur'an, Hz. Yusuf'un gömleği arkadan yırtılmış şekilde üzerinde durduğunu beyan etmektedir.

2-Yine Tevrat'a göre Hz. Yusuf, kadının yanında gömleğini bırakıp kaçtıktan sonra kadın, uşaklarına bağırmış ve kocasının eve gelmesini beklemiştir. Oysa Kur'an, Hz. Yusuf, üzerinde arkadan yırtık gömleğiyle kapıdan çıkarken kadının eşiyile karşılaştığını beyan eder..

³⁷ İbn Kesir, *Tefsir*, III. 484.

³⁸ Tekvin, 39/7-20.

3-Tevrat'a göre kadın, Hz. Yusuf'a bu çirkin emelini gerçekleştirmek için birçok defa telkinde bulunmuştur. Ancak Kur'an'da kadının bu çirkin emelinin tekrarıyla alakalı bilgi bulunmamaktadır. Ayrıca bu husus Tevrat'ta anlatılırken kullanılan üslup ve cümlelerin anlatımında seçilen sözcüklerin İlahi vahyin disiplini içinde olmadığını söyleyebiliriz. Aksine Kur'an, bu hususu anlatırken ilahi kelama uygun bir tarzda daha seçici ve edebi kelimeleri kullandığı hemen göze çarpmaktadır.

Hz. Yusuf, kapıyı açtığı anda, kadının eşiyle kapıda karşılaşır. Bu esnada kadın hemen öne atılarak Yusuf'un kendisine kötülük yapmak istediğini, kendisinin bu kötülüğe direndiğini söyler ve Yusuf'un cezalandırılmasını, cezasında zindana atılmak veya can yakıcı bir ceza olduğunu söyler: *"İkisi de kapıya koştular. Kadın Yûsuf'un gömleğini arkadan yırttı. Kapının yanında hanımın efendisine rastladılar. Kadın dedi ki: "Senin ailene kötülük yapmak isteyeninin cezası, ancak zindana atılmak veya can yakıcı bir azaptır."*³⁹

Ancak Hz. Yusuf, kendisine iftira atıldığını söyler. Bunun üzerine kadının eşi, durumu halletmesi ve çözüme bağlaması için bir bilirkişiye⁴⁰ olayı havale eder: *"Yûsuf, "o, benden arzusunu elde etmek istedi" dedi. Kadının ailesinden bir şahit de şöyle şahitlik etti: "Eğer onun gömleği önden yırtılmışsa, kadın doğru söylemiştir, O (Yûsuf) yalancılardandır." "Eğer gömleği arkadan yırtılmışsa kadın yalan söylemiştir. O (Yûsuf) ise, doğru söyleyenlerdendir. Kadının kocası Yûsuf'un gömleğinin arkadan yırtıldığını görünce dedi ki: "Şüphesiz bu, siz kadınların tuzağıdır. Şüphesiz sizin tuzağınız çok büyüktür." Ey Yûsuf! Sen bundan sakın kimseye bahsetme. (Ey Kadın,) sen de günahının bağışlanmasını dile. Çünkü sen günah işleyenlerdensin."*⁴¹

³⁹ Yusuf, 12/25.

⁴⁰ *"Kadının ailesinden olan bu şahid hakkında ihtilâf edilmiştir: Bu şahid küçük mü yoksa büyük müdür? Burada seleften iki görüş rivayet edilmiştir. Abdürrezzâk der ki: Bize İsrail'in... İbn Abbâs'tan rivayetine göre; «Kadının ailesinden biri de şehâdet etti.» âyeti hakkında: O, sakallıydı, demiştir. Sevrî ise Câbir kanalıyla... İbn Abbâs'tan rivayete onun, kralın yakın adamlarından birisi olduğunu söyler. Mücâhid, İkrime, Hasan, Katâde, Süddî ve Muhammed İbn İshâk; onun bir erkek olduğunu söylerler. Zeyd İbn Eşlem ve Süddî; onun, kadının amcası olduğunu söylemişlerdir. İbn Abbâs onun, kralın has adamlarından biri olduğunu söyler. İbn İshâk; Züleyhâ'nın, kral Reyân İbn el-Velîd'in kız kardeşinin kızı olduğunu zikreder. Avfî, İbn Abbâs'ın, «Kadının ailesinden biri de şehâdet etti.» âyeti hakkında şöyle dediğini nakleder: Beşikte bir çocuk idi. Ebu Hüreyre, Hilâl İbn Yesâr, Hasan, Saîd İbn Cübeyr ve Dahhâk İbn Müzâhim'den onun, evde bir çocuk olduğu rivayet edilmiştir ki, İbn Cerîr bu görüşü tercih etmiştir. Bu hususta merfû' bir de hadîs vârid olmuştur ki İbn Cerîr şöyle der: Bize Hasan İbn Muhammed'in... İbn Abbâs'tan, onun da Hz. Peygamber (s.a.) den rivayetine göre o: Küçük oldukları halde dört kişi konuşmuştur. ve onlar arasında Yûsuf'un şahidini de zikretmiştir. Hadîsi başkaları da Hammâd İbn Seleme kanalıyla... İbn Abbâs'tan rivayet etmişlerdir. Buna göre; o, şöyle demiştir: Küçük oldukları halde dört kişi konuşmuştur: Bunlar; Firavun'un kızı Mâşita'nın oğlu, Yusuf'un şahidi, Cüreyc'in arkadaşı ve isâ İbn Meryem'dir. Leys İbn Eşlem ise Mücâhid'den naklen: O, Allah'ın emrinden olup, insan cinsinden değildi, der. Ancak bu, garîb bir sözdür. Allah Teâlâ: «Gömleğinin arkadan yırtılmış olduğunu görünce...» buyurur ki; kadının kocası, Yûsuf'un doğru; kadının da Hz. Yûsuf'a attığı iftirada yalancı olduğunu anlayınca: Doğrusu bu, sizin tuzağınız dandır. Bu gencin ırzına atmış olduğun şu çamur ve iftira, sizin tuzağınız cümlesindedir. Siz kadınların tuzağı büyüktür, demiştir. Sonra Azîz, Yûsuf (a.s.) a, olanları gizlemesini emrederek şöyle demiştir : «Ey Yûsuf, sen bundan vazgeç. (Bu sayfayı kapat ve kimseye anlatma:) Ey kadın; sen de günahının bağışlanmasını dile.» Adam karısına böyle söylemiştir. Zirâ o yumuşak huylu, yumuşak tabiatlı birisiydi. Veya onu ma'zûr görmüştü. Kocasına ona: Sen de günahının bağışlanmasını dile, sen bu genç hakkında kötülük düşündün, sonra suçsuz olduğun halde ona iftira ettin. İşte meydana gelen bu günahlarının bağışlanmasını dile. Çünkü sen gerçekten suçlulardan oldun, demiştir" İbn Kesir, Tefsir, III, 491.*

⁴¹ Yusuf, 12/25-29.

Böylece kadının eşi, Hz. Yusuf ve hanımından, bu olayın duyulmaması için kimseye paylaşmamalarını istemiştir.

Buna mukabil, Tevrat'ta bu husus, şöyle nakledilir: “*Karısının, "kölen bana böyle yaptı" diyerek anlattıklarını duyunca, Yusuf'un efendisinin öfkesi tepesine çıktı. Yusuf'u yakalayıp zindana, kralın tutsaklarının bağlı olduğu yere attı. Ama Yusuf zindandayken Rabb onunla birlikteydi. Ona iyilik etti. Zindancı başı Yusuf'tan hoşnut kaldı. Bütün tutsakların yönetimini ona verdi. Zindanda olup biten her şeyden Yusuf sorumluydu. Zindancı başı Yusuf'un sorumlu olduğu işlerle hiç ilgilenmezdi. Çünkü Rabb Yusuf'la birlikteydi ve yaptığı her işte onu başarılı kılıyordu.*”⁴² Parçaya göre, kadın, kocasından Hz. Yusuf'u zindana atmasını ister ve kadının eşi Hz. Yusuf'u zindana attırır. Oysa Kur'an'da, kadının eşi, önce meseleyi açıklığa kavuşturmak için şahit tutar. Şahitlerin şehadetiyle Hz. Yusuf'un haklı olduğu anlaşılınca, kendilerine bazı tavsiyelerde bulunur. Böylece Kur'an'a göre Hz. Yusuf, Tevrat'ta anlatılanın tam aksine olayın başlangıcından hemen sonra zindana atılmaz. Bazı olayların akabinde zindana atılır. Keza bu olaylarda yeri geldikçe çalışmanın içerisinde anlatılacaktır.

4.Hz. Yusuf, Aziz'in Eşi ve Şehirdeki Kadınlar

Kadının eşi Aziz, hanımına, günahından dolayı tevbe etmesini, Hz. Yusuf'tan da bu meseleyi kapatmasını ister.⁴³ Buna rağmen bir şekilde bu durum şehrin karıları arasında duyulur ve dilden dile yayılır. Kadınlar, kendi aralarında Aziz'in hanımının yaptığı kötülüğü anlatır, bu husustan dolayı onu ayıplarlar: “*Şehirde bir takım kadınlar, "Aziz'in karısı, (hizmetçisi olan) delikanlısından murad almak istemiş. Ona olan aşkı yüreğine işlemiş. Şüphesiz biz onu açık bir sapıklık içinde görüyoruz dediler.*”⁴⁴

Bu ayıplamaları duyan Aziz'in eşi, onlar için bir tuzak hazırlar. Bir gün Aziz'in karısı, şehrin kadınlarını evine davet eder. Onlara meyve ikramında bulunur. Ancak Kur'an'da sadece bıçak koyduğu belirtilir.⁴⁵ Kadınlar meyvelerini soyarken Hz. Yusuf'u yanlarına çağırır. Kadınlar Hz. Yusuf'u gördüklerinde hayranlık içerisinde gözlerini ondan alamazlar⁴⁶ ve

⁴² Tekvin, 39/19-23.

⁴³ Yusuf, 12/29.

⁴⁴ Yusuf, 12/30, 31.

⁴⁵ “Allah Teâlâ haber veriyor ki; Hz. Yusuf ile Aziz'in karısının haberi şehirde yani Mısır'da yayıldı da, insanlar arasında konuşılmaya başlandı. Şehirde büyük emirlerin kadınları gibi bir takım kadınlar; vezir olan Aziz'in karısının bu yaptığını hoş görmeyip bu yüzden onu ayıpladılar ve dediler ki: Aziz'in karısı delikanlısını kendisine râm etmek istiyormuş ve onu kendine davet etmiş. Sevgisi bağrını yakmış. Sevgisi, k'albinin zarına kadar ulaşmış. İbn Abbâs'tan rivayetle Dahhâk âyetteki kelimesinin; öldürücü sevgi (kara sevda) olduğunu söyler. Şeğâf bundan daha aşağı derecededir.. kelimesi, kalb zarı anlamındadır. Kadınlar şöyle de demişlerdi: Görüyoruz ki delikanlısını sevmesinden ötürü onu kendisine râm etmek istemesinde o, apaçık bir sapıklıktadır. «Onların dedikodularını, konuşmalarını İştince...» âyeti hakkında Muhammed İbn İshâk der ki: Onlara Yusuf'un güzelliği haberi ulaştı da, onu görmeyi çok arzuladılar. Bu sözleri, onu görebilmek ve müşahede edebilmek için söylediler. İşte o zaman «Onlara haber yolladı.» Onları evinde bir ziyafete davet etti. ((Onlar için yaslanacak yerler hazırladı.) İbn Abbâs, Saïd İbn Cübeyr, Mücâhid, Hasan, Süddî ve başkaları derler ki: O, hazırlanmış oturacak yerlerdir. Orada örtüler, yastıklar, yiyecekler vardır. Orada turunç (portakal) ve benzeri bıçaklarla kesilecek yiyecekler vardır.” İbn Kesir, Tefsir, III, 491.

⁴⁶ “Abdullah İbn Mesûd'dan rivayetinde o, şöyle demiş: Yusuf ve annesine, güzelliğin üçte biri verilmiştir. Yine Ebu İshâk'ın Ebu'l-Ahvas'dan, onun da Abdullah'dan rivayetinde o, şöyle demiş: Yusuf'un yüzü şimşek gibi parıltıydı. Bir kadın herhangi bir ihtiyacı için ona geldiği zaman kendisi yüzünden fitneye düşer korkusuyla yüzünü örterdi. Hadîsi Hasan el-Basrî de Hz. Peygamber (s.a.) den mürsel olarak rivayet eder ki; o, şöyle buyurmuştur: Yusuf ve annesine; dünya halkının güzelliğinin üçte biri, insanlara

farkında olmadan ellerini keserler.⁴⁷ Bunun üzerine Aziz'in karısı, onlara dönerek "işte beni kınadığınız durum budur. Şimdi beni anladınız mı?" der. Anlaşılan o ki kadın, Hz. Yusuf'a karşı tuzaklarını devam ettirmektedir. Sözüne şöyle devam eder: "Şayet Yusuf emrettiğim şeyi yapmazsa vallahi onu hapse attıracağım" der. Bunun üzerine Hz. Yusuf, Allah'a şöyle temenni de bulunur: "Ya Rabbi! Benim için hapis onların davet ettiği şeyden daha hayırlıdır." Bu oyundan sonra Hz. Yusuf zindana atılır: "Kadın, bunların dedikodularını işitince haber gönderip onları çağırdı. (ziyafet düzenleyip) onlar için oturup yaslanacakları yer hazırladı. Her birine birer de bıçak verdi ve Yûsuf'a, "çık karşılarına" dedi. Kadınlar Yûsuf'u görünce onu pek büyüttüler ve şaşkınlıkla ellerini kestiler. "Hâşâ! Allah için, bu bir insan değil, ancak şerefli bir melektir" dediler. Bunun üzerine kadın onlara dedi ki: "İşte bu, beni hakkında kınadığınız kimsedir. Andolsun, ben ondan murad almak istedim. Fakat o iffetinden dolayı bundan kaçındı. Andolsun, eğer emrettiğimi yapmazsa mutlaka zindana atılacak ve zillete uğrayanlardan olacak." Yûsuf, "ey Rabbim! Zindan bana, bunların beni dâvet ettiği şeyden daha sevimlidir. Onların tuzaklarını benden uzaklaştırmazsan onlara meyleder ve cahillerden olurum" dedi. Rabbi onun duasını kabul etti ve kadınların tuzaklarını ondan uzaklaştırdı. Şüphesiz ki o, hakkıyla işitendir, hakkıyla bilendir. Sonra onlar, Yûsuf'un suçsuzluğunu ortaya koyan delilleri gördükten sonra yine de mutlaka onu bir süre zindana atmayı uygun buldular."⁴⁸

5.Hz. Yusuf Zindanda

Hz. Yusuf ile birlikte iki kişi daha zindana attılar. Bu iki kişinin görevleri, isimleri ve niçin zindana atıldıkları hakkında İbn Kesir Şunları söyler: "Katâde der ki: Onlardan birisi kralın sâkîsi, diğeri de ekmeççisi idi. Muhammed İbn İshâk ise der ki: Kralın sakisinin ismi Nebvâ, diğerrinin de ismi Micles (?) idi. Süddî der ki: Kralın o ikisini hapsedmesinin sebebi; onların yemek ve içeceği ile, kendisini zehirlemeyi planladıklarını sanmasından idi."⁴⁹ Belli bir süre zarfında Hz. Yusuf'un dürüst, doğru ve güvenilir bir insan olduğunu anlayarak Hz. Yusuf'a daha çok yakınlık duydular: "Yûsuf (a.s.) hapiste cömertliği, emîn oluşu, doğru sözlülüğü, ağırbaşlılık ve vakarı, çok ibâdeti Allah'ın salât ve selâmı onun üzerine olsun rü'yâ ta'bîrini bilmesi,

---

ise kalan üçte ikisi verilmiştir. Süfyân'ın Mansûr'dan, onun Mücâhid'den, onun da Rabia el-Cûraşî'den rivayetinde; o, şöyle demiştir: Güzellik ikiye bölündü de Yûsuf ve annesine güzelliğin yansı, diğer yarısı da öbür yaratıklar arasında bölüştürüldü. İmâm Ebu Kasım es-Süheylî der ki: Bunun anlamı şudur: Yûsuf Âdem (a.s.) in güzelliğinin yansına sahibdi. Zîrâ Allah Teâlâ, Adem'i eliyle en mükemmel surette ve en güzel şekilde yaratmıştı. Onun zürriyeti içinde, güzelliğinde ona denk olabilecek kimse yoktur. Yûsuf'a onun güzelliğinin yansı verilmişti. Bu sebeplerdir ki o kadınlar Yûsuf'u gördükleri zaman :«Hâşâ.» demişlerdi. Mücâhid ve birçokları burayı: Allah korusun, şeklinde açıklamışlardır. «Bu, bir beşer değildir.» Bazıları burayı şeklinde okurlar ki, bu durumda anlamı: Bu; satın alınabilecek bir şey değildir, şeklindedir. «Ancak çok şerefli bir melektir. Kadın dedi ki: İşte beni, onun için ayıpladığınız budur.» Azîz'in karısı bu sözü, onlara karşı bir ma'zeret beyânı olarak söylemiş ve bununla Hz, Yûsuf'un güzelliği ve kemâli ile sevmeye lâyık olduğunu belirtmiştir." İbn Kesir, Tefsir, III, 491.

⁴⁷ "Zeyd İbn Eslem'den rivayetle anlatıldığına göre; Azîz'in karısı, onlar yeyip (içip) gönülleri hoş olduktan sonra, onların önlerine portakal koymuş ve her birine birer bıçak vermiş. Sonra: Yûsuf'u görmek ister misiniz? diye sormuş. Onlar; evet, deyince Yûsuf'a birini gönderip karşılarına çıkmasını emretmiş. Kadınlar, Yûsuf'u gördüklerinde ellerini kesmeye başlamışlar. Sonra kadın Yûsuf'a dönmelerini emretmiş, o da dönmüş. Onların Yûsuf'u önden ve arkadan görmelerini istemiş. Onlar habire ellerini kesiyorlarmış. Nihayet acıyı hissettiklerinde arkalarını dönmeye başlamışlar. Azîz'in karısı: Siz bir kere bakmakla böyle yaptınız, o halde ben nasıl ayıplanırım? demiş. Onlar da demişler ki: «Allah'ı tenzih ederiz. Hâşâ, bu, bir beşer değildir, ancak çok şerefli bir melektir.» Sonra Azîz'in karısına şöyle demişler: Bu gördüğümüzden sonra, artık senin ayıplanacağını sanmıyoruz." İbn Kesir, Tefsir, III, 491.

⁴⁸ Yusuf, 12/31-35.

⁴⁹ İbn Kesir, Tefsir, III, s. 492.

TİDSAD

hapistekilere ihsanda bulunması, hastalarını ziyaret etmesi, onların haklarına riâyeti ile meşhur olmuştur. Bu iki genç, hapishaneye girdikleri zaman ona yakınlık duydular, onu çok sevdiler de kendisine: *Allah'a yemîn olsun ki biz seni çok sevdik, dediler.*"⁵⁰ Bir gece her iki arkadaşı da birer rüya görürler ve Yusuf'a gelerek rüyalarını anlatarak ondan tevilini kendilerine yapmasını isterler. Bunun üzerine Hz. Yusuf, rüyalarını tabir eder. Birisi öldürülecek diğeri ise zindandan kurtulacaktır.⁵¹ Zindandan kurtulacak arkadaşından, Kralın yanında bu meziyetini anlatmasını istemesine rağmen o bunu unuttur. Bu hususu Allah, Kur'an'da şöyle buyurmaktadır: *"Onunla beraber zindana iki delikanlı daha girdi. Biri, "ben rüyamda şaraplık üzüm sıkığımı gördüm" dedi. Diğeri, "ben de rüyamda başımın üzerinde, kuşların yediği bir ekmeğe taşıdığımı gördüm. Bize bunun yorumunu haber ver. Şüphesiz biz seni iyilik yapanlardan görüyoruz" dedi. Yusuf dedi ki: "Sizin yiyeceğiniz yemek size gelmeden önce onun ne olduğunu bildiririm. Bu, bana Rabbimin öğrettiklerindedir. Ben, Allah'a inanmayan ve ahireti inkâr eden bir milletin dinini bıraktım." "Atalarım İbrahim, İshak ve Yakub'un dinine uydum. Bizim Allah'a herhangi bir şeyi ortak koşmamız (söz konusu) olamaz. Bu, bize ve insanlara Allah'ın bir lütfudur, fakat insanların çoğu şükretmezler." "Ey zindan arkadaşlarım! Ayrı ayrı ilahlar mı daha iyidir, yoksa mutlak hâkimiyet sahibi olan tek Allah mı?" "Siz Allah'ı bırakıp; sadece sizin ve atalarınızın taktığı bir takım isimlere (düzmece ilahlara) tapıyorsunuz. Allah onlar hakkında hiçbir delil indirmemiştir. Hüküm ancak Allah'a aittir. O, kendisinden başka hiçbir şeye tapmamanızı emretmiştir. İşte en doğru din budur. Fakat insanların çoğu bilmezler." "Ey zindan arkadaşlarım! (Rüyanızın yorumuna gelince,) biriniz efendisine şarap sunacak, diğeri ise asılacak ve kuşlar başından yiyecektir. Yorumunu sorduğunuz iş böylece kesinleşmiştir." Yusuf, onlardan kurtulacağını düşündüğü kişiye, "efendinin yanında beni an", dedi. Fakat şeytan O'nu efendisine hatırlatmayı unutturdu da bu yüzden o, birkaç yıl daha zindanda kaldı."⁵²*

Tevrat'ta ise, Bu husus şöyle anlatılmaktadır: *"Bir süre sonra Mısır Kralı'nın sakisiyle fırıncısı efendilerini gücendirdiler. Firavun, bu iki görevlisine, baş sakiyle fırıncı başına öfkelenmiş. Onları muhafız birliği komutanının evinde, Yusuf'un tutsak olduğu zindanda gözaltına aldı. Muhafız birliği komutanı Yusuf'u onların hizmetine atadı. Bir süre zindanda kaldılar. Firavunun sakisiyle fırıncısı tutsak oldukları zindanda aynı gece birer düş gördüler. Düşleri farklı anlamlar taşıyordu. Sabah Yusuf yanlarına gittiğinde, onları tedirgin gördü. Efendisinin evinde, kendisiyle birlikte zindanda kalan firavunun görevlilerine, "niçin suratınız asık bugün?" diye sordu. "Düş gördük ama yorumlayacak kimse yok" dediler. Yusuf, "yorum Tanrı'ya özgü değil mi?" dedi, "Lütfen düşünüzü bana anlatın." Baş saki düşünü Yusuf'a anlattı: "Düşümde önümde bir asma gördüm. Üç çubuğu vardı. Tomurcuklar açar açmaz çiçeklendi, salkımsalkım üzüm verdi. Firavunun kâsesi elimdeydi. Üzümleri alıp firavunun kâsesine sıktım. Sonra kâseyi ona verdim." Yusuf, "Bu şu anlama gelir" dedi. "Üç çubuk üç gün demektir. Üç gün içinde firavun seni zindandan çıkaracak, yine eskigörevine döneceksin. Geçmişte olduğu gibi yine ona*

⁵⁰ İbn Kesir, Tefsir, III, s. 492.

⁵¹ "İkrime şöyle anlatır: Kralın sâkisi rü'yâyı şöyle anlatmıştır: Rüyâmda gördüm ki üzüm çubuğu dikmişim, üzüm çubukları bitmiş ve onda salkımlar çıkmış. Ben onları sıkışmışım, sonra onlarla kralı suvarmışım (onlardan krala içki vermişim.) Hz. Yusuf şöyle dedi: Hapiste üç gün kalacaksın, sonra çıkıp ona şarap vereceksin. Ekmeğe olan diğeri de şöyle dedi: Ben de başımın üzerinde kuşların yediği bir ekmeğe taşıdığımı gördüm. Bize bunun yorumunu bildir. Çünkü senin, gerçekten ihsan edenlerden olduğunu görüyorum. Âlim ve müfessirlerden çoğuna göre meşhur olan, bizim zikretmiş." İbn Kesir, Tefsir, III, s. 492.

⁵² Yusuf, 12/36-42.

sakilik yapacaksın. Ama her şey yolunda giderse, lütfen beni anımsa. Bir iyilik yap, firavuna benden söz et. Çıkar beni bu zindandan. Çünkü ben İbrani ülkesinden zorla kaçırıldım. Burada dazindana atılacak bir şey yapmadım." Fırıncıbaşı bu iyi yorumu duyunca, Yusuf'a, "ben de bir düşgördüm" dedi. "Başımın üstünde üç sepet beyaz ekmek vardı. En üstteki sepette firavun için pişirilmiş çeşitli pastalar vardı. Kuşlar başımın üstündeki sepetten pastaları yiyorlardı." Yusuf, "Bu şu anlama gelir" dedi, "Üç sepet üç gün demektir. Üç gün içinde firavun seni zindandan çıkarıp ağaca asacak. Kuşlar etini yiyecekler." Üç gün sonra, firavun doğum gününde bütün görevlilerine bir şölen verdi. Görevlilerinin önünde baş sakisiyle fırıncı başını zindandan çıkardı. Yusuf'un yaptığı yorumu uygun olarak baş sakisini eski görevine atadı. Baş saki firavuna şarap sunmaya başladı. Ama firavun fırıncı başını astırdı. Gelgelelim, baş saki Yusuf'u anımsamadı, unuttu gitti."⁵³

5.1..Zindandan Çıkış

Hız. Yusuf'un zindandan kurtulup eski işine dönen arkadaşı, Hız. Yusuf'a verdiği sözünü unuttur. Bu yüzden Hız. Yusuf belli bir süre daha zindanda kalır. Bir gün kral, rüyasında yedi zayıf ineğin yedi semiz ineği yediğini ve yedi yeşil başak ile yedi kuru başak görür. Firavun dehşet içinde uyanır: "Kral, "ben rüyamda yedi semiz ineği, yedi zayıf ineğin yediğini; ayrıca yedi yeşil başak ve yedi de kuru başak görüyorum. Ey ileri gelenler! Eğer rüya yorumluyorsanız, rüyamı bana yorumlayın" dedi."⁵⁴

Böylece Kral, Mısır'ın ileri gelen sihirbazlarını toplar ve onlardan gördüğü rüyayı tabir etmelerini ister. Ancak onlar: "Dediler ki: "Bunlar karma karışık düşlerdir. Biz böyle düşlerin yorumunu bilmiyoruz."⁵⁵

Bundan dolayı Firavunun kafası sürekli rüya ile meşgul olmağa başlar. Bu esnada orada hazır bulunan Hız. Yusuf'un zindandaki arkadaşı: "Zindandaki iki kişiden kurtulmuş olanı, nice zamandan sonra (Yüsuf'u) hatırladı ve "ben size onun yorumunu haber veririm, hemen beni (zindana) gönderin" dedi."⁵⁶ Böylece Firavundan Hız. Yusuf'la görüşme iznini alır ve Hız. Yusuf'a, Firavunun rüyasını anlatır. Hız. Yusuf rüyayı tabir eder. Yüce Allah Kur'an'da bu hususu şöyle beyan etmektedir: "Zindana varınca, "Yüsuf! Ey doğru sözlü! Rüyada yedi semiz ineği yedi zayıf ineğin yemesi, bir de yedi yeşil başakla diğer yedi kuru başak hakkında bize yorum yap. Ümid ederim ki (vereceğin bilgi ile) insanlara dönerim de onlar da (senin değerini) bilirler" dedi. Yüsuf dedi ki: "Yedi yıl âdetiniz üzere ekin ekeceksiniz. Yiyeceğiniz az bir miktar hariç, biçtiklerinizi başağında bırakın." "Sonra bunun ardından yedi kurak yıl gelecek, saklayacağınız az bir miktar hariç bu yıllar için biriktirdiklerinizi yiyip bitirecek." "Sonra bunun ardından insanların yağmura kavuşacağı bir yıl gelecek. O zaman (bol rızka kavuşup) şıra ve yağ sıkacaklar."⁵⁷

Böylece Hız. Yusuf'un arkadaşı koşarak kral'a gelir ve Hız. Yusuf'tan öğrendiği rüya tabirini ona anlatır. Firavun, bu tabirin akla en yatkın olduğunu düşünerek Hız. Yusuf'un zindandan çıkartılarak yanına getirilmesini ister. Ancak Hız. Yusuf, bunu reddeder ve Kral'dan kendisine atılan iftirayı kadınlara sormasını ister. "Kral, "Onu bana getirin" dedi. Elçi Yüsuf'a

⁵³ Tekvin, 40/1-23.

⁵⁴ Yusuf, 12/43.

⁵⁵ Yusuf, 12/44.

⁵⁶ Yusuf, 12/45.

⁵⁷ Yusuf, 12/46-49.

geline (Yûsuf) dedi ki: "Efendine dön de ellerini kesen o kadınların derdi ne idi, diye sor. Şüphesiz Rabbim onların hilesini hakkıyla bilendir." Kral kadınlara, "Yûsuf'tan murad almak istediğiniz zaman derdiniz ne idi?" dedi. Kadınlar, "Hâşâ! Allah için, biz onun bir kötülüğünü bilmiyoruz" dediler. Aziz'in karısı ise, "şimdi gerçek ortaya çıktı. Ondan ben murad almak istedim. Şüphesiz Yûsuf doğru söyleyenlerdendir" dedi. (Yûsuf), "benim böyle yapmam, Aziz'in; yokluğunda, benim kendisine hainlik etmediğimi ve Allah'ın, hainlerin tuzaklarını başarıya ulaştırmayacağını bilmesi içindi" dedi. Ben nefsimi temize çıkarmam, çünkü Rabbimin merhamet ettiği hariç, nefis aşırı derecede kötülüğü emreder. Şüphesiz Rabbim çok bağışlayandır, çok merhamet edendir" dedi."⁵⁸

Hz. Yusuf, kendisine isnat edilen suçun iftira olduğunu açığa çıkardıktan ve hakikat anlaşıldıktan sonra kral, Hz. Yusuf'u yanına çağırarak onun suçsuz olduğunu ve kendisine güvendiğini belirtir: "Kral, "Onu bana getirin, onu özel olarak yanıma alayım", dedi. Onunla konuşunca dedi ki: "Şüphesiz bugün sen yanımızda yüksek makam sahibi ve güvenilir bir kişisin."⁵⁹

Bunun üzerine Hz. Yusuf, kraldan hazinelerin başına kendisini geçirmesini ister ve kendisinin bu işte liyakatli olduğunu söyler: "Yûsuf, "beni ülkenin hazinelerine bakmakla görevlendir. Çünkü ben iyi koruyucu ve bilgili bir kişiyim" dedi."⁶⁰ Böylece Yüce Allah, Yusuf (a.s.)'u kral'ın sarayına yerleştirmiştir: "Böylece Yûsuf'a, dilediği yerde oturmak üzere ülkede imkân ve iktidar verdik. Biz rahmetimizi istediğimize veririz ve iyi davrananların mükâfatını zayi etmeyiz. Elbette ki, ahiret mükâfatı, inananlar ve Allah'a karşı gelmekten sakınanlar için daha iyidir."⁶¹

Tevrat'ta bu husus, çok uzun bir şekilde anlatılır: "Tam iki yıl sonra firavun bir düş gördü: Nil Irmağı'nın kıyısında duruyordu. Irmaktan güzel ve semiz yedi inek çıktı. Sazlar arasında otlamaya başladılar. Sonra yedi çirkin ve cılız inek çıktı. Irmağın kıyısında öbür ineklerin yanında durdular. Çirkin ve cılız inekler güzel ve semiz yedi ineği yiyince, Firavun uyandı. Yine uykuya daldı, bu kez başka bir düş gördü: Bir sapta yedi güzel ve dolgun başak bitti. Sonra, cılız ve doğu rüzgârıyla kavrulmuş yedi başak daha bitti. Cılız başaklar, yedi güzel ve dolgun başağı yuttular. Firavun uyandı, düş gördüğünü anladı... Yusuf, "efendim, iki düş de aynı anlamı taşıyor" dedi, "Tanrı ne yapacağını sana bildirmiş. Yedi güzel inek yedi yıl demektir. Yedi güzel başak da yediyıldır. Aynı anlama geliyor. Daha sonra çıkan yedi cılız, çirkin inek ve doğu rüzgârının kavurduğu yedi solgun başaksa yedi yıl kıtlık olacağı anlamına gelir "Söylediğim gibi, Tanrı ne yapacağını sana göstermiş. Mısır'da yedi yıl bolluk olacak. Sonra yedi yıl öyle bir kıtlık olacak ki, bolluk yılları hiç anımsanmayacak. Çünkü kıtlık ülkeyi kasıp kavuracak... Seni bütün Mısır'a yönetici atıyorum." Sonra mührünü parmağından çıkarıp Yusuf'un parmağına taktı. Ona ince ketenden giysi giydirdi. Boynuna altın zincir taktı. Onu kendi yardımcısının arabasına bindirdi. Yusuf'un önünde, "yol açın!" diye bağırıyorlar. Böylece Firavun ona bütün Mısır'ın yönetimini verdi. Firavun Yusuf'a, "Firavun benim" dedi, "Ama Mısır'da senden izinsiz kimse elini ayağını oynatmayacak."⁶² Tevrat'ta, Hz. Yusuf'un zindandan

⁵⁸ Yusuf, 12/50-53.

⁵⁹ Yusuf, 12/54.

⁶⁰ Yusuf, 12/55.

⁶¹ Yusuf, 12/56-57.

⁶² Tekvin, 41/1-57.

çıkıp Kralın yanına varması için kraldan, kendisine atılan iftirayı şehrin kadınlarına sormasını istemesi olayı anlatılmamaktadır.

6.Hz. Yusuf'un Kardeşleri Mısır'da

Hiz. Yusuf'un rüyası gerçekleşmeye başlar. Yedi sene Mısır'da bolluk olur. Hiz. Yusuf, öngördüğü şekilde tasarrufta bulunur. Daha sonra bütün bölgeyi kuraklık etkiler ve kıtlık baş gösterir. Ancak Mısır'da önceden tedbir alındığı için sıkıntı yaşanmaz. Hiz. Yusuf, yedi sene boyunca stokladığı ambarların kapılarını açar. Mısır halkının her ferdine yetecek kadar arpa-buğday dağıtmağa başlar. Ancak civar ülkelerde kıtlık insanları açlığa mahkûm eder. Bu esnada Kenan'da Yakub(a.s.), ailesi ve çocukları ikamet etmekte olup Mısır'da herkese yetecek kadar buğdayın olduğu haberi kendilerine ulaşır. Hiz. Yakub, evlatlarından Mısır'a gidip açlıklarını gidermek için buğday getirmelerini ister. Bunun üzerine, Yusuf'un öz kardeşi Bünyamin dışındaki bütün evlatları Mısır'a gider.⁶³ Hemen belirtelim ki Hiz. Yusuf ve Bünyamin, Hiz. Yakub'un Rahel isminde ki hanımından dünyaya gelmiştir. Sadece Bünyamin Kenan bölgesinde dünyaya gelmiş ve Bünyamin'in doğumundan kısa bir süre sonra annesi vefat etmiştir.

Böylece Bünyamin dışında bütün kardeşler, Mısır'a ulaşır ve zahirelerin dağıtıldığı yeri sorar ve öğrenirler. Hiz. Yusuf'un yanına girdiklerinde Hiz. Yusuf onları tanır ancak onlar Hiz. Yusuf'u tanıyamazlar. Bu kıssanın devamını Kur'an'dan dinleyelim. Yüce Allah bizlere bu hususu şöyle bildirmektedir: *"(Derken) Yûsuf'un kardeşleri çıkageldiler ve yanına girdiler. Yûsuf onları tanıdı, onlar ise Yûsuf'u tanımıyorlardı. Yûsuf onların yüklerini hazırlatınca dedi ki: "Sizin babanızdan olan öbür kardeşinizi de bana getirin. Görmüyor musunuz, ölçeği tam dolduruyorum ve ben misafir ağırlayanların en iyisiyim." "Eğer onu bana getirmezseniz, artık benim yanımda size verilecek tek ölçek (zahire) bile yoktur ve bir daha da bana yaklaşmayın." Dediler ki: "Onu babasından isteyeceğiz ve muhakkak bunu yaparız." Yûsuf adamlarına dedi ki: "Onların ödedikleri zahire bedellerini yüklerinin içine koyun. Umulur ki ailelerine varınca onu anlarlar da belki yine dönüp gelirler."*

Onlar, babalarına döndüklerinde, "Ey babamız! Bize artık zahire verilmeyecek. Kardeşimizi (Bünyamin'i) bizimle gönder ki zahire alalım. Onu biz elbette koruruz" dediler. Yakub onlara, "Onun hakkında size ancak, daha önce kardeşi hakkında güvendiğim kadar güvenebilirim! Allah en iyi koruyandır ve O, merhametlilerin en merhametlisidir" dedi. Yüklerini açıp zahire bedellerinin kendilerine geri verildiğini gördüler. "Ey babamız! Daha ne isteriz? İşte ödediğimiz bedeller de bize geri verilmiş. Onunla yine ailemize yiyecek getirir, kardeşimizi korur ve bir deve yükü zahire de fazladan alırız. Çünkü bu getirdiğimiz az bir zahiredir" dediler. Babaları, "kuşatılıp çaresiz durumda kalmanız hariç, onu bana geri getireceğinize dair Allah adına sağlam bir söz vermedikçe, onu sizinle göndermeyeceğim" dedi. Ona güvencelerini verdiklerinde, "Allah söylediklerimize vekildir" dedi. Sonra da, "ey oğullarım! Bir kapıdan girmeyin, ayrı ayrı kapılardan girin. Ama Allah'tan gelecek hiçbir şeyi sizden uzaklaştıramam. Hüküm ancak Allah'ındır. Ben ona tevekkül ettim. Tevekkül edenler de yalnız ona tevekkül etsinler" dedi. Babalarının emrettiği şekilde (ayrı kapılardan) girdiklerinde (bile) bu, Allah'tan gelecek hiçbir şeyi onlardan uzaklaştıracak değildi. Sadece Yakub içindeki

⁶³ Ebu'l-Hasen en-Nedvi, *Kur'an'da Adı Geçen Peygamberlerin Hayatı*, s. 93, Risale Yayınları, İstanbul, 2005.

bir dileği ortaya koymuş oldu. Şüphesiz o, biz kendisine öğrettiğimiz için bilgi sahibidir. Fakat insanların çoğu bilmezler.”⁶⁴

Tevrat ise, Kardeşlerin Mısır'a ilk yolculuklarını şöyle nakleder: “Yakup Mısır'da buğday olduğunu öğrenince, oğullarına, "Neden birbirinize bakıp duruyorsunuz?" dedi. "Mısır'da buğday olduğunu duydum. Gidin, satın alın ki, yaşayalım, yoksa öleceğiz." Böylece Yusuf'un on kardeşi buğday almak için Mısır'a gittiler. Ancak Yakup Yusuf'un kardeşi Benyamin'i onlarla birlikte göndermedi, çünkü oğlunun başına bir şey gelmesinden korkuyordu. Buğday satın almaya gelenler arasında İsrail'in oğulları da vardı. Çünkü Kenan ülkesinde de kıtlık hüküm sürüyordu.

Yusuf ülkenin yöneticisiydi, herkese o buğday satıyordu. Kardeşleri gelip onun önünde yere kapandılar. Yusuf kardeşlerini görünce tanıdı. Ama onlara yabancı gibi davranarak sert konuştu: "Nereden geliyorsunuz?" "Kenan ülkesinden" diye yanıtladılar. "Yiyecek satın almaya geldik." Yusuf kardeşlerini tanıdıysa da kardeşleri onu tanımadılar. Yusuf onlarla ilgili düşlerini anımsayarak, "Siz casussunuz" dedi. "Ülkenin zayıf noktalarını öğrenmeye geldiniz." "Aman, efendim" diye karşılık verdiler. "Biz kulların yalnızca yiyecek satın almaya geldik. Hepimiz aynı babanın çocuklarıyız. Biz kulların dürüst insanlarız, casus değiliz." Yusuf, "hayır!" dedi. "Siz ülkenin zayıf noktalarını öğrenmeye geldiniz." Kardeşleri, "biz kulların on iki kardeşiz" dediler. "Hepimiz Kenan ülkesinde yaşayan aynı babanın çocuklarıyız. En küçüğümüz babamızın yanında kaldı, biri de kayboldu." Yusuf, "söylediğim gibi" dedi. "Casussunuz siz. Sizi sınavayacağım. Firavunun başına ant içerim. Küçük kardeşiniz de gelmedikçe, buradan ayrılamazsınız. Aranızdan birini gönderin, kardeşinizi getirsin. Geri kalanlarınız gözaltına alınacak. Anlattıklarınız doğru mu, değilmi, sizi sınavacağız. Değilse, firavunun başına ant içerim ki casussunuz." Üç gün onları gözaltında tuttu. Üçüncü gün, "Bir koşulla canınızı bağışlarım" dedi. "Ben Tanrı'dan korkarım. Dürüst olduğunuzu kanıtlamak için, içinizden biri gözaltında tutulduğunuz evde kalsın, ötekiler gidip aç kalan ailenize buğday götürsün.

Sonra küçük kardeşinizi bana getirin. Böylece anlattıklarınızın doğru olup olmadığı ortaya çıkar, ölümden kurtulursunuz. "Kabul ettiler. Birbirlerine, "besbelli kardeşimize yaptığımızın cezasını çekiyoruz" dediler. "Bize yalvardığında nasıl sıkıntı çektiğini gördük, ama dinlemedik. Bu sıkıntı onun için başımıza geldi." Ruben, "çocuğa zarar vermeyin diye sizi uyarmadım mı?" dedi. "Ama dinlemediniz. İşte şimdi kanunun hesabı soruluyor." Yusuf'un konuştuklarını anladığını fark etmediler. Çünkü onunla çevirmen aracılığıyla konuşuyorlardı. Yusuf kardeşlerinden ayrılıp ağlamaya başladı. Sonra dönüp onlarla konuştu. Aralarından Şimon'u alarak ötekilerin gözleri önünde bağladı. Sonra torbalarına buğday doldurulmasını, paralarının torbalarına geri konulmasını, yol için kendilerine azık verilmesini buyurdu. Bunlar yapıldıktan sonra buğdayları eşeklerine yükleyip oradan ayrıldılar. Konakladıkları yerde içlerinden biri eşeğine yem vermek için torbasını açınca parasını gördü. Para torbanın ağzına konmuştu. Kardeşlerine, "paramı geri vermişler" diye seslendi. "İşte torbamda!" Yürekleri yerinden oynadı. Titreyerek birbirlerine, "Tanrı'nın bize bu yaptığı nedir?" dediler.

Kenan ülkesine, babaları Yakup'un yanına varınca, başlarına gelenleri ona anlattılar: "Mısır'ın yöneticisi bizimle sert konuştu. Bize casusmuşuz gibi davrandı. Ona, biz dürüst insanlarız dedik, casus değiliz. Hepimiz aynı babanın çocuklarıyız. On iki kardeşiz; biri

⁶⁴ Yusuf. 12/58-68.

kayboldu, en küçüğü de Kenan ülkesinde, babamızın yanında. "Ülkenin yöneticisi, dürüst olduğunuzu şöyle anlayabilirim" dedi. Kardeşlerinizden birini yanımda bırakın, buğdayı alıp aç kalan ailelerinize götürün. Küçük kardeşinizi de bana getirin. O zaman casus olmadığınızı, dürüst insanlar olduğunuzu anlar, kardeşinizi size geri veririm.

"Ülkede ticaret yapabilirsiniz." Torbalarını boşaltınca, hepsi para kesesini torbasında buldu. Para keselerini görünce hem kendileri hem babaları korkuya kapıldı. Yakup, "beni çocuklarımdan yoksun bırakıyorsunuz" dedi, "Yusuf yok, Şimon yok. Şimdi de Benyamin'i götürmek istiyorsunuz. Sıkıntıyı çeken hep benim." Ruben babasına, "Benyamin'i geri getirmezsem, iki oğlumı öldür" dedi. "Onu bana teslim et, ben sana geri getireceğim." Ama Yakup, "oğlumı sizinle göndermeyeceğim" dedi. "Çünkü kardeşi öldü, yalnız o kaldı. Yolda ona bir zarar gelirse, bu acıyla ak saçlı başımı ölümler diyarına götürürsünüz."⁶⁵

6.1.Mısır'a İkinci Yolculuk

Hz. Yakub evlatlarını, Bünyamin'i koruyacaklarına dair onlardan söz aldıktan sonra Bünyamin'i de onlara katarak ikinci defa Mısır'a yollar ve onlara ayrı ayrı kapılardan Mısır'a girmelerini tavsiye eder. Böylece kardeşler Mısır'a vardıklarında, babalarının vasiyetini tutarak ayrı ayrı kapılardan girip Hz. Yusuf'un makamına çıkarlar. Hz. Yusuf, Bünyamin'e, kendisinin kardeşi Yusuf olduğunu ve meydana gelecek olaylardan korkmaması gerektiğini vurgular: *"Yusuf'un huzuruna girdiklerinde; o, kardeşi Bünyamin'i yanına bağrına bastı ve (gizlice) "haber olsun ben senin kardeşinim, artık onların yaptıklarına üzülme" dedi.*⁶⁶

Hz. Yusuf, kardeşlerine güzel muamele edip onlara ikramda bulunur. Her birisinin yükünün taşıyabileceği kadar zahire verir. Ancak görevlilere, kardeşi Bünyamin'e ait olan heybenin içine kendi özel kullandığı tası koymalarını emreder. Hz. Yusuf, kardeşleri evlerine dönüp biraz yol alırken onları durdutturur. Yükleri arama yapılır ve Hz. Yusuf'un özel kullandığı tası öz kardeşi Bünyamin'e ait yükte çıkar. Bundan dolayı kardeşlerinin değişik tekliflerine rağmen Bünyamin'i yanında tutar. Kardeşleri başka çare olmadığını anlayınca babalarının yanına dönerler ve olan biteni ona anlatırlar.

Yüce Allah bu kıssayı şöyle beyan etmektedir: *"Yusuf onların yüklerini hazırlarken su kabını kardeşinin yüküne koydurdu. Sonra da bir çağırıcı şöyle seslendi: "Ey kervancılar! Siz hırsızsiniz." Yusuf'un kardeşleri onlara dönerek, "ne yitirdiniz?" dediler. Onlar, "hükümdar'ın su kabını yitirdik. Onu getirene bir deve yükü ödül var. Ben buna kefilim" dediler. Dediler ki: "Allah'a andolsun, siz de biliyorsunuz ki biz bu ülkede fesat çıkarmaya gelmedik, hırsız da değiliz." Onlar, "Eğer yalancı iseniz, hırsızlığın cezası nedir?" dediler. Onlar da: "Cezası, su kabı kimin yükünde bulunursa o kimsenin kendisi(nin alıkonması) onun cezasıdır. Biz zalimleri böyle cezalandırırız" dediler. Bunun üzerine Yusuf, kardeşinin yükünden önce onların yüklerini aramaya başladı. Sonra su kabını kardeşinin yükünden çıkardı. İşte biz Yusuf'a böyle bir plan öğrettik. Yoksa kralın kanunlarına göre kardeşini alıkoyamazdı. Ancak Allah'ın dilemesi başka. Biz dilediğimiz kimsenin derecelerini yükseltiriz. Her ilim sahibinin üstünde daha iyi bir bilen vardır. Dediler ki: "Eğer o çalmışsa, daha önce onun bir kardeşi de çalmıştı." Yusuf bunu içinde sakladı ve onlara belli etmedi. İçinden, "siz kötü bir durumdasınız; anlattığınızı Allah çok daha iyi biliyor" dedi. Onlar, Yusuf'a: "Ey güçlü vezir! Bunun çok yaşlı bir babası var. Onun yerine bizden birini alıkoy. Şüphesiz biz senin iyilik edenlerden olduğunu görüyoruz" dediler.*

⁶⁵ Tekvin,42/1-38.

⁶⁶ Yusuf, 12/69.

Yûsuf, "Malımızı yanında bulduğumuz kimseden başkasını tutmaktan Allah'a sığınırız. Şüphesiz biz o takdirde zulmetmiş oluruz" dedi. Ondan ümitlerini kesince, kendi aralarında konuşmak üzere bir kenara çekildiler. Büyükleri dedi ki: "Babanızın Allah adına sizden söz aldığını, daha önce de Yûsuf hakkında işlediğiniz kusuru bilmiyor musunuz? Artık babam bana izin verinceye veya Allah, hakkımda hükmedinceye kadar buradan asla ayrılmayacağım. O, hükmedenlerin en hayırlısıdır." "Siz babanıza dönün ve deyin ki: "Ey babamız! Şüphesiz oğlun hırsızlık etti, biz ancak bildiğimize şahitlik ettik. (Sana söz verdiğimiz zaman) gaybı (oğlunun hırsızlık edeceğini) bilemezdik." "Bulduğumuz kent halkına ve aralarında olduğumuz kervana da sor. Şüphesiz biz doğru söyleyenleriz." Yakup, "nefisleriniz sizi bir iş yapmağa sürükledi. Artık bana düşen, güzel bir sabırdır. Umulur ki Allah onların hepsini bana getirir. Çünkü o, hakkıyla bilendir, hüküm ve hikmet sahibidir" dedi. Onlardan yüz çevirdi ve, "Vah! Yûsuf'a vah!" dedi ve üzüntüden iki gözüne ak düştü. O artık acısını içinde saklıyordu. Oğulları, "Allah'a yemin ederiz ki, sen hâlâ Yusuf'u anıp duruyorsun. Sonunda üzüntüden eriyip gideceksin veya helâk olacaksın" dediler. Yakub, "ben tasa ve üzüntümü ancak Allah'a arz ederim. Ben Allah tarafından sizin bilmediğiniz şeyleri bilirim" dedi."⁶⁷

Tevrat'a gelince, kardeşlerin ikinci defa Mısır'a yolculuklarını şöyle aktarır: "Kenan ülkesinde kıtlık şiddetlenmişti. Mısır'dan getirilen buğday tükenince Yakub, oğullarına,"yine gidin, bize biraz yiyecek alın" dedi. Yahuda, "Adam bizi sıkı sıkı uyardı" diye karşılık verdi. "Kardeşiniz sizinle birlikte gelmezse, yüzümü göremezsiniz" dedi. Kardeşimizi bizimle gönderirsen, gider sana yiyecek alırız. Göndermezsen gitmeyiz. Çünkü o adam, 'kardeşinizi birlikte getirmezseniz, yüzümü göremezsiniz' dedi." İsrâîl, "niçin adama bir kardeşiniz daha olduğunu söyleyerek bana bu kötülüğü yaptınız?" dedi. Şöyle yanıtladılar: "Adam, 'babanız hâlâ yaşıyor mu? Başka kardeşiniz var mı?' diye sordu. Bizimle ve akrabalarımızla ilgili öyle sorular sordu ki, yanıt vermek zorunda kaldık. Kardeşinizi getirin diyeceğini nereden bilebilirdik?" Yahuda, babası İsrâîl'e, "çocuğu benimle gönder, gidelim" dedi... ve Benyamin'i alarak hemen Mısır'a gidip Yusuf'un huzuruna çıktılar. Yusuf Benyamin'i yanlarında görünce, kâhyasına, "bu adamları eve götür" dedi. ...Sonra Şimon'u onlara getirdi. Kâhya onları Yusuf'un evine götürüp ayaklarını yıkamaları için su getirdi, eşeklerine yem verdi. Kardeşler öğlene, Yusuf'un geleceği saate kadar armağanlarını hazırladılar. Çünkü orada yemek yiyeceklerini duymuşlardı. Yusuf eve gelince, getirdikleri armağanları kendisine sunup önünde yere kapandılar. Yusuf hatırlarını sorduktan sonra, "bana sözünü ettiğiniz yaşlı babanız iyi mi?" dedi. "Hâlâ yaşıyor mu?" Kardeşleri, "babamız kulun iyi" diye yanıtladılar. "Hâlâ yaşıyor." Sonra saygıyla eğilip yere kapandılar. Yusuf göz gezdirirken kendisiyle aynı anneden olan kardeşi Benyamin'i gördü. "Bana sözünü ettiğiniz küçük kardeşiniz bu mu?" dedi, "Tanrı sana lütfetsin, oğlum." Sonra hemen oradan ayrıldı, çünkü kardeşini görünce yüreği sızlamıştı. Ağlayacak bir yer aradı. Odasına girip orada ağladı. Yüzünü yıkadıktan sonra dışarı çıktı. Kendisini toparlayarak, "yemeği getirin" dedi. Yusuf'a ayrı, kardeşlerine ayrı, Yusuf'la yemek yiyen Mısırlılar'a ayrı hizmet edildi. Çünkü Mısırlılar, İbraniler'le birlikte yemek yemez, bunu iğrenç sayarlardı. Kardeşleri Yusuf'un önünde büyükten küçüğe doğru yaş sırasına göre oturdular. Şaşkın şaşkın birbirlerine baktılar. Yusuf'un masasından onlara yemek dağıtıldı. Benyamin'in payı ötekilerden beş kat fazlaydı. İçtiler, birlikte hoş vakit geçirdiler."⁶⁸

⁶⁷ Yusuf, 12/70-86.

⁶⁸ Tekvin, 43/1-34.

Daha sonra olay şöyle devam eder: “Yusuf kâhyasına, "bu adamların torbalarına taşıyabilecekleri kadar yiyecek doldur" diye buyurdu. "Her birinin parasını torbasının ağzına koy. En küçüğünün torbasına benim gümüş kâsemi ve buğdayının parasını koy." Kâhya, Yusuf'un buyruğunu yerine getirdi. Sabah erkenden adamlar eşekleriyle yolcu edildi. Onlar kentten pek uzaklaşmamıştı ki Yusuf kâhyasına, "hemen o adamların peşine düş" dedi. "Onlara yetişince, 'niçin iyiliğe karşı kötülük yaptınız?' de. 'Efendimin şarap içmek, fala bakmak için kullandığı kâse değil mi bu? Bunu yapmakla kötülük ettiniz.'" Kâhya onlara yetişip bu sözleri yineledi. Adamlar, "Efendim, neden böyle konuşuyorsun?" Dediler. "Bizden uzak olsun, biz kulların böyle şey yapmayız. Torbalarımızın ağzında bulduğumuz paraları Kenan ülkesinden sana geri getirdik. Nasıl efendinin evinden altın ya da gümüş çalarız? Kullarından birinde çıkarsa öldürülsün, geri kalanlar efendimin kölesi olsun." Kâhya, "peki, dediğiniz gibi olsun" dedi. "Kimde çıkarsa kölem olacak, geri kalanlar suçsuz sayılacak." Hemen torbalarını indirip açtılar. Kâhya büyükten küçüğe doğru hepsinin torbasını aradı. Kâse Benyamin'in torbasında çıktı. Kardeşleri üzüntüden giysilerini yırttılar. Sonra torbalarını eşeklerine yükleyip kente geri döndüler. Yahuda'yla kardeşleri Yusuf'un evine geldiğinde, Yusuf daha evdeydi. Önünde yere kapandılar. Yusuf, "nedir bu yaptığınız?" dedi. "Benim gibi birininfala bakabileceği aklınıza gelmedi mi?" Yahuda, "Ne diyelim, efendim?" diye karşılık verdi. "Nasıl anlatalım? Kendimizi nasıl temize çıkaralım? Tanrı suçumuzu ortaya çıkardı. Hepimiz köleniz artık, efendim; hem biz hem de kendisinde kâse bulunan kardeşimiz." Yusuf, "benden uzak olsun!" dedi. "Yalnız kendisinde kâse bulunan kölem olacak. Siz esenlikle babanızın yanına dönün."⁶⁹

6.2.Kur'an ve Tevrat Arasında Farklılıklar

Bu olaydaki farklılıkları şu şekilde özetleyebiliriz:

1-Kur'an, gerek Hz. Yakub, gerekse Hz. Yusuf ile yapılan konuşmaları bütün kardeşlere atfederken Tevrat, bu konuşmaları kardeşlerin içerisinde Yahuda'nın ağzıyla aktarır. Belki de bu durum, Yahuda'nın diğer kardeşlerinden daha güzel konuşmasından kaynaklanabilir.

2-Kur'an, Hz Yusuf, Kardeşlerini görür görmez tanıdığını belirterek Hz. Yusuf, Kardeşi Bünyamin'e; “*ben senin kardeşimim*” dediğini belirtirken Tevrat, bu tanışıklığın hemen vuku bulmadığını daha sonra gerçekleştiğini aktarır.

3- Kur'an, Hz. Yusuf'un kardeşlerini ilk gördüğünde, ikinci defa gelişlerinde en küçük kardeşlerini de getirmeleri gerektiğini yoksa hububatın bir daha onlara verilmeyeceğini bildirirken Tevrat, Hz. Yusuf'un, bütün kardeşleri önce gözaltına aldığı daha sonra da içlerinden Şimon adlı kardeşini yanında alıkoyarak diğerlerini salıverdiğini anlatmaktadır.

3-Kur'an'da, “*daha önce de bunun kardeşi de çalmıştı*” ibaresi geçerken Tevrat'ta böyle bir bahis geçmemektedir.

4-Kur'an, Hz. Yusuf'un kardeşleri babalarının yanına dönerek, bünyamin'in hırsızlık yaptığını ve bundan dolayı da köle olarak Mısır'da kaldığını anlatırken Tevrat, Bünyamin ile alakalı bu hususu hiç ele almaz.

5- Kur'an, Hz. Yakub'un evlatlarına, Yusuf ve Bünyamin hakkında kötülük düşündüklerini söyler. “*Yakub, "Nefisleriniz sizi bir iş yapmağa sürükledi. Artık bana düşen,*

⁶⁹ Tekvin. 44/1-17.

güzel bir sabırdır. Umulur ki Allah onların hepsini bana getirir. Çünkü O, hakkıyla bilendir, hüküm ve hikmet sahibidir dedi."⁷⁰ Tevrat, bu husus ile alakalı birşeyden bahsetmez.

6- Kur'an, Hz. Yakub'un evlatları ona dönüp başlarına gelen olayları aktardıktan sonra, Yusuf'un üzüntüsünden ağlaya ağlaya gözlerine ak düştüğünden bahsederken Tevrat'ta bununla alakalı bilgi bulunmaz.

7-Kur'an, Hz. Yakub'un Allah'ın rahmetinden ümidini hiç kesmediğini, Yusuf ve kardeşini görme ümidini hep taşıdığını, bu yüzden üçüncü kez evlatlarını Yusuf ve kardeşini araştırmak için Mısır'a gönderdiğinden bahsederken Tevrat'ta bu hususla alakalı bilgi geçmemektedir.

6.3..Kardeşlerin Üçüncü defa Mısır'a Gidişleri

Daha önce anlatıldığı üzere Hz. Yakub, evlatlarından: Yusuf ve Binyamin'i araştırıp bulmaları için Mısır'a dönmelerini ister. *"Ey oğullarım! Gidin Yûsuf'u ve kardeşini araştırın. Allah'ın rahmetinden ümit kesmeyin. Çünkü kâfirler topluluğundan başkası Allah'ın rahmetinden ümidini kesmez."*⁷¹

Böylece kardeşler Mısır'a gidip Hz. Yusuf'un huzuruna çıktıklarında şöyle derler: *"Bunun üzerine (Mısır'a dönüp) Yûsuf'un yanına girdiklerinde, "Ey güçlü vezir! Bize ve ailemize darlık ve sıkıntı dokundu. Değersiz bir sermaye ile geldik. Zahiremizi tam ölç, ayrıca bize sadaka ver. Şüphesiz Allah sadaka verenleri mükâfatlandırır" dediler."*⁷² Bunun üzerine Hz. Yusuf, çocukken kendisine yaptıkları şeyi sorar. Buna mukabil kardeşleri dehşet ve şaşkınlık içinde *"yoksa sen Yusuf musun?"* Keza Yusuf(a.s.)'da olup bitenleri onlara tek tek anlatır: *"Yûsuf dedi ki: "Siz (henüz) cahil kimseler iken Yûsuf ve kardeşine neler yaptığınızı biliyor musunuz?" Kardeşleri, "Yoksa sen, sen Yûsuf musun?" dediler. O da, "Ben Yûsufum, bu da kardeşim. Allah bize iyilikte bulundu. Çünkü kim kötülükten sakınır ve sabrederse şüphesiz Allah iyilik yapanların mükâfatını zayi etmez" dedi. Dediler ki: "Allah'a andolsun, gerçekten Allah seni bize üstün kaldı. Gerçekten biz suç işlemiştik." Yûsuf dedi ki: "Bugün size kınama yok. Allah sizi bağışlasın. O, merhametlilerin en merhametlisidir."*⁷³

Hz. Yusuf, kardeşlerine gömleğini vererek babalarının yanına dönmelerini ve bu gömleği babalarının, gözlerinin görmesi için yüzüne koymalarını ister. Çünkü Hz. Yusuf onlardan babasının keni hüznünden dolayı ağlaya ağlaya gözlerine ağ düştüğünü öğrenmişti. Yine onlara; babaları, aileleri ve bütün akrabalarıyla kendisine gelmelerini ister. Bundan sonra onlara yolculuk için izin verir. Kervan şehre girdiğinde Hz. Yakub, sevinç ve heyecan içinde Yusuf'un kokusunu aldığını söyler.

Çünkü o, hiçbir zaman için Allah'ın rahmetinden ümidini kesmemiş aksine birgün Yusuf'a kavuşma ümidini hep içinde taşıdı: *"Bu gömleğimi götürün de babamın yüzüne koyun ki, gözleri açılsın ve bütün ailenizi bana getirin" dedi. Kervan (Mısır'dan) ayrılınca babaları, "bana bunak demezseniz, şüphesiz ben Yûsuf'un kokusunu alıyorum" dedi. Onlar da, "Allah'a yemin ederiz ki sen hâlâ eski şaşkınlığındasın" dediler."*⁷⁴

⁷⁰ Yusuf, 12/83.

⁷¹ Yusuf, 12/87.

⁷² Yusuf, 12/88.

⁷³ Yusuf, 12/89-92.

⁷⁴ Yusuf, 12/93-95.

Hız. Yakub'un oğullarına kavuşma beklentisi uzun sürmez. Müjdeci koşarak Hız. Yakub'a gelir ve Yusuf ve Bünyamin'den haber getirdiğini, elindeki gömleğin Yusuf'a ait olduğunu söyler ve gömleği Hız. Yakub'un yüzüne koyar ve Hız. Yakub'un gözleri açılır.

Bütün bu olup bitenlere şahit olan evlatları, geçmişte işlemiş oldukları hata ve günahlardan özellikle de geçmişte Yusuf'a yapmış olduklarından dolayı babalarından Allah'ın onları bağışlaması için onlar için dua etmesini isterler: "*Müjdeci gelip gömleği Yakub'un yüzüne koyunca gözleri açılı verdi. Yakup, "ben size, Allah tarafından, sizin bilemeyeceğiniz şeyleri bilirim demedim mi?" dedi. Oğulları, "ey babamız! Allah'tan suçlarımızın bağışlanmasını dile. Biz gerçekten suçlu idik" dediler. Yakub, "Rabbimden sizin bağışlanmanızı dileyeceğim. Şüphesiz O, çok bağışlayandır, çok merhamet edendir" dedi.*"⁷⁵

7.Hız. Yakub'un Mısır'a Gidişi

Kur'an, Hız. Yakub'un Mısır'a gidişini şöyle nakleder: "*(Mısır'a gidip) Yûsuf'un huzuruna girdiklerinde; Yûsuf ana babasını bağrına bastı ve "Allah'ın iradesi ile güven içinde Mısır'a girin" dedi. Ana babasını tahtın üzerine çıkardı. Hepsini ona (Yûsuf'a) saygı ile eğildiler. Yûsuf dedi ki: "Babacığım! İşte bu, daha önce gördüğüm rüyanın yorumudur. Rabbim onu gerçekleştirdi. Şeytan benimle kardeşlerimin arasını bozduktan sonra; Rabbim beni zindandan çıkararak ve sizi çölden getirerek bana çok iyilikte bulundu. Şüphesiz Rabbim, dilediği şeyde nice incelikler sergileyendir. Şüphesiz O, hakkıyla bilendir, hüküm ve hikmet sahibidir." "Rabbim! Gerçekten bana mülk verdin ve bana sözlerin yorumunu öğrettin. Ey gökleri ve yeri yaratan! Dünyada ve ahirette sen benim velimsin. Benim canımı müslüman olarak al ve beni iyilere kat." İşte bu (kıssa), gayb haberlerindedir. Onu sana biz vahiy yolu ile bildiriyoruz. Yoksa onlar tuzak kurarak işlerine karar verdikleri zaman sen onların yanında değildin. Sen ne kadar şiddetle arzu etsen de insanların çoğu inanacak değillerdir.*"⁷⁶

Tevrat'ta bu bölüm şöyle anlatılır: "*Yusuf adamlarının önünde kendini tutamayıp, "herkesi çıkarın buradan!" diye bağırdı. Kendini kardeşlerine tanıttığında yanında kimse olmasın istiyordu. O kadar yüksek sesle ağladı ki, Mısırlılar ağlayışını işitti. Bu haber Firavunun ev halkına da ulaştı. Yusuf kardeşlerine, "ben Yusuf'um!" dedi. "Babam yaşıyor mu?" Kardeşleri donup kaldı, yanıt veremediler. Yusuf, "lütfen bana yaklaşın" dedi. Onlar yaklaşıncaya Yusuf şöyle devam etti: "Mısır'a sattığınız kardeşiniz Yusuf benim. Beni buraya sattığınız için üzülmeyin. Kendinizi suçlamayın. Tanrı insanlığı korumak için beni önden gönderdi.*

Çünkü iki yıldır ülkede kıtlık var, beş yıl daha sürecek. Kimse çift süremeyecek, ekin biçemeyecek. Tanrı yeryüzünde soyunuzu korumak ve harika biçimde canınızı kurtarmak için beni önünüzden gönderdi. Beni buraya gönderen siz değilsiniz, Tanrı'dır. Beni Firavunun başdanışmanı, sarayının efendisi, bütün Mısır ülkesinin yöneticisi yaptı. Hemen babamın yanına gidin, ona oğlun Yusuf şöyle diyor deyin: "Tanrı beni Mısır ülkesine yönetici yaptı. Durma, yanıma gel. Goşen bölgesine yerleşirsin; çocukların, torunların, davarların, sığırların ve sahip olduğun her şeyle birlikte yakınımda olursun. Orada sana bakarım, çünkü kıtlık beş yıl daha sürecek. Yoksa sen de ailen ve sana bağlı olan herkes de perişan olursunuz. "Hepiniz gözlerinizle görüyorsunuz, kardeşim Benyamin, sende görüyorsun konuşanın gerçekten ben olduğumu. Mısır'da ne denli güçlü olduğumu ve bütün gördükleriniz babama anlatın. Babamı hemen buraya getirin." Sonra kardeşi Benyamin'in boynuna sarılıp ağladı. Benyaminde

⁷⁵ Yusuf, 12/96-98.

⁷⁶ Yusuf, 12/99-103

ağlayarak ona sarıldı. Yusuf ağlayarak bütün kardeşlerini öptü. Sonra kardeşleri onunla konuşmaya başladı.

Yusuf'un kardeşlerinin geldiği haberi firavunun sarayına ulaşınca, Firavunla görevlileri hoşnut oldu. Firavun Yusuf'a şöyle dedi: "Kardeşlerine de ki, hayvanlarınızı yükleyip Kenan ülkesine gidin. Babanızı ve ailelerinizi buraya getirin. Size Mısır'ın en iyi topraklarını vereceğim. Ülkenin kaymağını yiyeceksiniz.' Onlara ayrıca şöyle demeni de buyuruyorum: Çocuklarınızla karılarınız için Mısır'dan arabalar alın, babanızla birlikte buraya gelin. Gözünüz arkada kalmayın, çünkü Mısır'da en iyi ne varsa sizin olacak. İsrâ'il'in oğulları söyleneni yaptı.

Firavunun buyruğu üzerine Yusuf onlara, araba ve yol için azık verdi. Hepsine birer kat yedek giysi, Benyamin'e ise üç yüz parça gümüşle beş kat yedek giysi verdi. Böylece babasına Mısır'da en iyi ne varsa hepsiyle yüklü on eşek, yolculuk için buğday, ekme ve azık yüklü on dişi eşek gönderdi. Kardeşlerini yolcu ederken onlara, "yolda kavga etmeyin" dedi. Yusuf'un kardeşleri Mısır'dan ayrılıp Kenan ülkesine, babaları Yakub'un yanına döndüler. O'na, "Yusuf yaşıyor!" dediler. "Üstelik Mısır'ın yöneticisi olmuş." Babaları donup kaldı, onlara inanmadı. Yusuf'un kendilerine bütün söylediklerini anlattılar. Kendisini Mısır'a götürmek için Yusuf'un gönderdiği arabaları görünce, Yakub'un keyfi yerine geldi. "Tamam!" dedi. Oğlum Yusuf yaşıyor. Ölmeden önce gidip onu göreceğim".⁷⁷

7.1.Kur'an ve Tevrat Arasında Farklılıklar

Bu bölümde tespit ettiğimiz farklılıkları şöyle özetleyebiliriz:

1-Kur'an Hz. Yusuf'un kardeşleri tarafından tanındığını vurgular. "Yoksa sen Yusuf musun? Dediklerinde; "evet ben Yusuf'um. Bu da kardeşim" diye cevap verir. Tevrat ise, Hz. Yusuf'un kendisini onlara tanıttığını belirtir: "Yusuf kardeşlerine, "Ben Yusuf'um!" dedi. "Babam yaşıyormu?" Kardeşleri donup kaldı, yanıt veremediler. Yusuf, "lütfen bana yaklaşın" dedi. Onlar yaklaşınca Yusuf şöyle devam etti: "Mısır'a sattığınız kardeşiniz Yusuf benim."⁷⁸

2-Kur'an'da, Hz. Yusuf'un kardeşlerine: "Bu gömleğimi götürün de babamın yüzüne koyun ki, gözleri açılsın ve bütün ailenizi bana getirin" dedi"⁷⁹ şeklinde kardeşleriyle konuştuğu aktarılırken Tevrat'ta, gömlek meselesinden hiç bahsedilmez: "Hemen babamın yanına gidin, ona oğlum Yusuf şöyle diyor deyin: Tanrı beni Mısır ülkesine yönetici yaptı. Durma, yanıma gel..."⁸⁰ şeklinde aktarılır.

3-Kur'an, Hz.Yakub'un, Yusuf'un üzüntüsünden dolayı ağlaya ağlaya gözlerinin kör olduğunu haber verir: "Onlardan yüz çevirdi ve, "Vah! Yusuf'a vah!" dedi ve üzüntüden iki gözüne ak düştü. O artık acısını içinde saklıyordu."⁸¹ Nitekim Yusuf, babasının bu durumunu öğrendiğinde: "Bu gömleğimi götürün de babamın yüzüne koyun ki, gözleri açılsın..."⁸² der. Ancak Tevrat'ta. Hz. Yakub'un gözlerinin kaybetmesiyle alakalı bir şey geçmez.

⁷⁷ Tekvin, 45/1-28.

⁷⁸ Tekvin, 45/3-4.

⁷⁹ Yusuf, 12/93.

⁸⁰ Tekvin, 45/9.

⁸¹ Yusuf, 84.

⁸² Yusuf, 12/93.

Böylece Yakub(a.s.), yanına evlatlarını, hanımlarını, torunlarını, akrabalarını(yetmiş kişi) ve mallarını alarak Mısır'a doğru hareket eder. Önce "Biri Sab'e" (yedi kuyu) denilen mevkiye varmıştır. Şu anda da Filistin'de bir yer bu isimle bilinir. Oradan da M. Ö. 1700 yıllarında Mısır'a varmıştır.⁸³

8.Hz. Yakub ve Hz Yusuf'un Vefatları

Hiz. Yakub ve Hiz. Yusuf'un vefatları ile alakalı bilgileri Tevrat'tan elde ettiğimizi belirtelim. Hiz. Yakub hastalanarak yatağa düşer. Babasının hastalandığını duyan Yusuf, iki oğlunu yanına alarak babasının yanına gider: "Bir süre sonra, "babam hasta" diye Yusuf'a haber geldi. Yusuf iki oğlu Manaşşe'yle Efrayim'i yanına alıp yola çıktı. Yakub'a, "oğlum Yusuf geliyor" diye haber verdiler. İsrâîl kendini toparlayıp yatağında oturdu....İsrâîl, Yusuf'un oğullarını görünce, "bunlar kim?" diye sordu. Yusuf, "oğullarım" diye yanıtladı, "Tanrı onları bana Mısır'da verdi." İsrâîl, "lütfen onları yanıma getir, kutsayayım" dedi. İsrâîl'in gözleri yaşlılıktan zayıflamıştı, göremiyordu. Yusuf oğullarını onun yanına götürdü. Babası onları öpüp kucakladı. Sonra Yusuf'a, "senin yüzünü göreceğimi hiç sanmıyordum"dedi. "Ama işte Tanrı bana soyunu bile gösterdi."... Yakub oğullarını çağırarak, "Yanıma toplanın" dedi. "Gelecekte size neler olacağını anlatayım. "Yakupoğulları, toplanın ve dinleyin. Babanız İsrâîl'e kulak verin....Sonra Yakub, oğullarına şu buyrukları verdi: "Ben ölmek, halkıma kavuşmak üzereyim. Beni Kenan ülkesinde atalarımın yanına, Mamre yakınlarında Hititli Efron'un tarlasındaki mağaraya, Makpela Tarlası'ndaki mağaraya gömün. İbrahim o mağarayı mezar yapmak üzere Hititli Efron'dan tarlasıyla birlikte satın almıştı....Yakup oğullarına verdiği buyrukları bitirince, ayaklarını yatağın içine çekti, son soluğunu vererek halkına kavuştu....Yusuf kendini babasının üzerine attı, ağlayarak onu öptü. Babasının cesedini mumyalamaları için özel hekimlerine buyruk verdi. Hekimler İsrâîl'i mumyaladılar. Bu iş kırk gün sürdü. Mumyalama için bu süre gerekliydi. Mısırlılar İsrâîl için yetmiş gün yas tuttu...

Yusuf'la babasının ev halkı Mısır'a yerleştiler. Yusuf yüz on yıl yaşadı. Efrayim'in üç göbek çocuklarını gördü. Manaşşe'nin oğlu Makir'in çocukları onun elinde doğdu. Yusuf yakınlarına, "Ben ölmek üzereyim" dedi, "Ama Tanrı kesinlikle size yardım edecek; sizi İbrahim'e, İshak'a, Yakub'a ant içerek söz verdiği topraklara götürecektir." Sonra onlara ant içirerek, "Tanrı kesinlikle size yardım edecek" dedi. "O zaman kemiklerimi buradan götürürsünüz." Yusuf yüz on yaşında öldü. Onu mumyalayıp Mısır'da bir tabuta koydular.⁸⁴ Denildi ki, Hiz. Yusuf'un mumyalı cenazesi, İsrail Oğulları Mısır'dan çıkarken yanlarında götürmüşlerdir.⁸⁵

SONUÇ

Yüce Allah, Kur'an'da Hiz. Yusuf'un bahsedildiği kıssayı, kıssaların en güzeli şeklinde beyan etmiştir. Dolayısıyla bu kıssanın içerisinde anlatılan olaylar, bizler için ders ve ibretlerle doludur. Keza bu kıssa, Tevrat'ta da anlatılmıştır. Hiz Yusuf ile ilgili olayların aktarımını, Kur'an ve Tevrat'ta geçen şekliyle ele alarak karşılıklı mukayesesini yapma, bu çalışma ile ortaya çıkmıştır.

⁸³ el-Besâdî, s. 103; İsmet, Abdurrahman, *es-Sahyuniyye ve l-Masuniyye*, İskenderiyye, 1950, s. 195.

⁸⁴ Tekvin, 49-50.Bablar.

⁸⁵ en-Neccar, Abdu'l-Vahab, *Kıssasul-Enbiya*, Kahire, t.y, s. 143.

Zaman içerisinde Yahudilerle alakalı kaybolan veya tahrife uğrayan yanlış bilgilerin tespiti ve Yahudilerin tarihlerini, sosyo-kültürel yapılarını ve toplumsal karakteristik özelliklerini doğru bir yaklaşımla ortaya koyabilmek için Kur'an'a başvurmaktan başka bir yöntemin olmadığı bu çalışmayla bir kez daha anlaşılmıştır. Diğer yandan muhtelif semavi kitapların metinlerinde yer alan vahiylerin, tahrife uğrayıp uğramadığını, tahrife uğramışsa, kısmen mi yoksa tamamı mı gibi sorulara verilecek doğru cevapların bulunabilmesi için başvurulması gereken tek yolun, bu metinleri Kur'an süzgecinden geçirmekten ibaret olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz. Dolayısıyla çalışmada bu kısım, Yahudilerin dini ve tarihi üzerinde şekillenmiş ve onunla alakalı detaylı bir araştırma üzerine inşa edilmiştir.

Bu araştırma sonunda, Yahudilere indirilen Tevrat'ta ne tahrif olmuştur? sorusuna verilecek cevabın belli bir kısmını çalışmamızda metod olarak uyguladığımızı söyleyebiliriz. Zira günümüzde Tevrat'ta mevcut bilgiler içerisinde hangilerinin değişikliğe uğradığının tespiti, oldukça uzun zaman ve bol gayret isteyen bir çalışma olmasına rağmen şayet aynı mevzuya taalluk eden bu bilgiler, Kur'an'ın süzgecinden geçirilerek Kur'an'da ki bilgilerle karşılaştırması yapılırsa o zaman ortaya çıkması mümkündür. Nitekim çalışmamızda, Tevrat'ta anlatılan, Yahudileri ilgilendiren bazı hususları ele alıp Kur'an'da yer alan bu hususlarla karşılaştırması yapılmıştır.

Hemen belirtelim ki, Tevrat'ta anlatılan hususların zamanla değiştirilmesi ve asıl metinlere ulaşmanın imkânsız oluşu her ne kadar da tahrif olduğuna delalet etse de Tevrat, İsrailoğullarının tarihi ve yaşadıkları yerler hakkında önemli ipuçlarını bizlere verdiği bu çalışmayla anlaşılmıştır.

KAYNAKLAR

- El-Alûsî, Şihabuddin Mahmud el- Bağdadî, *Ruhul-Meani fi Tefsiri Kur'ani'l-Azimi*, Beyrut ty.
- El-Besadî, Ali, *Tarihi Dini li'l-Yahudiyyeti*, 5, Mısır, 1973.
- Boz, Halit, *Kur'an ve Tevrat'ta Yahudilik*, Serhat Bilişim, Erzurum, 2016.
- Bilmen, Ömer Nasuhi, *Kur'an-ı Kerim'in Türkçe Meali Âlisi ve Tefsiri*, Bilmen Yayınları, İstanbul, 1985.
- Demir, Şehmus, *Mitoloji, Kur'an Kıssaları ve Tarihi Gerçeklik*, Beyan Yay., İstanbul, 2003.
- Elmalılı, Muhammed Hamdi Yazır, *Hak Dini Kur'an Dili*, İstanbul, ty.
- İbn Kesir, Ebu'l-Fida, İsmail b. Ömer, *El bidaye ve'n-Nihaye fi't-Tarih* (çev. Mehmet Keskin), Çağrı Yayınları, İstanbul, 2014.
- _____ *Tefsiru'l-Kur'an'il-Azim*, Daru'l-Marife, Beyrut, 1969.
- İsmet, Abdurrahman, *es-Sahyuniyye ve'l-Masuniyye*, İskenderiyye, 1950.
- El-Kurtubî, Ebu Abdillah, Muhammed b. Ahmed el-Ensari, *el-Cami li Ahkami'l-Kur'an*, Kahire, 1968
- En-Neccar, Abdu'l-Vahab, *Kıyasu'l-Enbiya*, Kahire, T.Y.
- En-Nedvî, Ebu'l-Hasen, *Kur'an'da Adı Geçen Peygamberlerin Hayatı*, Risale Yayınları, İstanbul, 2005.

TİDSAD

Halit Boz

Er-Râzî, Fahrüddin Muhammed b. Ömer er-Razi, *Mefatihü'l-Ğaybet-Tefsiru'l-Kebir*, Daru'l-Fikr, Beyrut, 1981.

Et-Taberî, Ebu Cafer Muhammed b. Cerir, *Tarihu'l Umem ve'l-Muluk*, (thk. Muhammed ebu'l-Fazl İbrahim), Beyrut, ty.

Câmiu'l-Beyân fi Te'vili'l-Kur'an, (thk. Ahmed Muhammed Şâkir), Müessesetü'r-Risâle, 2000.

Ez-Zemahşerî, Mahmud b. Ömer, *el-Keşşaf an Hakaiki't-Tenzil*, (thk. Adil Ahmed Abdulmevcud), Mektebetu'l-Ubaykan, Riyad, 1998.